

T.C
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL VE MODA TASARIMI ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI PROGRAMI

CUMHURİYET DÖNEMİNDE ÇOCUK GİYSİLERİNDEKİ DEĞİŞİM,
ÇOCUK OYUN VE OYUNCAKLARI İLE İLİŞKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan

20152308004 EZGİ ALTIKULAÇ

Tez Danışmanı

DR. ÖĞR. ÜYESİ GÖZDE BURSALIGİL

İstanbul – 2019

Ezgi ALTIKULAÇ tarafından hazırlanan **CUMHURİYET DÖNEMİ'NDE**
ÇOCUK GİYSİLERİNDEKİ DEĞİŞİM, ÇOCUK OYUN VE OYUNCAKLARI
İLE İLİŞKİSİ adlı bu çalışma aşağıda adları yazılı jüri üyelerince Oybirliğiyle /
~~Oyçokluğuyla~~ Yüksek Lisans Tezi olarak Kabul Edilmiştir.

Kabul (Sınav) Tarihi: 27 / 06 / 2019

(Jüri Üyesinin Ünvanı , Adı , Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Gözde BURSALIGİL (Danışman)

gözde.

Jüri Üyesi : Prof. Dilek ALPAN

Dilek

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Sevinç ÇELİKİYAY (Doğuş Üni.)

Sevinç Çelikiyay

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	II
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
RESİM LİSTESİ.....	V
1. GİRİŞ.....	1
2. ÇOCUK GİYSİLERİNE VE OYUNLARINA GENEL BAKIŞ.....	3
2.1. Çocuk Giysi ve Aksesuarları.....	22
2.1.1. Cumhuriyet'in İlanı ve 1920'li Yılların Giysi ve Aksesuarları.....	29
2.1.2. 1930 ve 1940 Yılları Arası Giysi ve Aksesuarlar.....	36
2.1.3. 1950 ve 1970 Yılları Arası Giysi ve Aksesuarlar.....	42
2.1.4. 1980 ve 1990 Yılları Arası Giysi ve Aksesuarlar.....	54
2.1.5. 2000 ve 2019 Yılları Arası Giysi ve Aksesuarlar.....	62
2.2. Çocuk Oyun ve Oyuncakları.....	66
3. ÇOCUK GİYSİLERİNDEKİ DEĞİŞİM VE ÇOCUK OYUNLARI İLİŞKİSİ.....	86
4. SONUÇ.....	98
5. KAYNAKÇA.....	101
6. ÖZGEÇMİŞ.....	104

ÖNSÖZ

“Cumhuriyet Döneminde Çocuk Giysilerindeki Değişim, Çocuk Oyun ve Oyuncakları ile İlişkisi” başlıklı tez konusunun belirlenmesindeki en önemli etken; Cumhuriyet’in ilanı sonrası kadın ve erkek giysi tasarımlarının geri planında kalan çocuk giysi tasarımlarını incelemek ve tarihsel süreç içerisindeki değişimlerini gözlemleyerek çocuk oyun ve oyuncakları ile ilişkisini giysi tasarımı eğitimi içerisinde gerekli noktalarda kullanılması temel oluşturacak biçimde araştırmaktır.

Özellikle Türkiye’de çocuk giysi tasarımı alanında yeterli bilginin bulunmaması sonucundan yola çıkarak, çocuk giysi tasarımlarının ve oyuncaklarının sosyolojik, psikolojik ve ekonomik unsurlarından etkilenecek gelmiş olduğu nokta ve birbirleri ile olan ilişkileri, teknolojinin çocuk giysi ve oyuncaklarına olumlu ve olumsuz etkileri araştırılarak moda tasarımı eğitimi açısından kullanılmaya ve bilgi edinmeye yönelik değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Başta tez çalışmamın belirlenmesinde büyük katkıları olan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Gözde Bursalıgil olmak üzere, eğitim hayatım boyunca yaptığım çalışmalarda beni cesaretlendiren Prof. Kemal Can’a, tez çalışmama katkılarından dolayı Sayın Sunay Akın’a, Prof. Yusuf Murat Şen’e, Sayın Zeynep Ersan Bilgin’e, Sayın Mahmure Vaizoğlu’na ve tez çalışmamın yazım aşamasında bütün sıkıntılarımı paylaşan aileme, Adem Türker’e ve arkadaşlarıma anlayış ve desteklerinden ötürü teşekkür ederim.

İstanbul, Mayıs 2019

Ezgi Altıkulaç

ÖZET

“Cumhuriyet Döneminde Çocuk Giysilerindeki Değişim, Çocuk Oyun ve Oyuncakları ile İlişkisi” başlıklı tezin hazırlanma amacı; Cumhuriyet’in ilanından günümüze kadar değişen moda eğilimlerinin ve Türkiye’nin siyasi ve ekonomik unsurlarının, çocuk giysilerine olan yansımaları araştırmak ve bu doğrultuda çocuk oyun ve oyuncaklarının, çocuk giysi tasarımına ergonomi ve tasarım anlayışı bakımından etkisi neler olabilir sorusuna cevap aramaktır.

Birinci bölümde çocuk giysi tasarımları, oyuncakları ve çocuk oyun kültürü genel olarak değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde Osmanlı Dönemi’nin etkileri göz önünde bulundurularak Cumhuriyet’in ilanından 2019 yılına kadar süregelen çocuk giysi tasarımları ile çocuk oyun ve oyuncaklarının tasarım yönünden değişimleri ve gelişmeleri yıllara ait fotoğraflar referans alınarak incelenmiştir.

Üçüncü bölümde gelişen çocuk oyun ve oyuncaklarının, Cumhuriyet’in ilanından günümüze kadar değişim gösteren çocuk giysilerine olan olumlu veya olumsuz etkilerine değinilmiştir. Çocuk giysi ve oyuncakları arasındaki ilişkinin, hangi unsurlardan etkilenecek çocuk giysilerine yansımış olduğu ve çocuk giysilerinin nasıl bir değişim içine girdiği fotoğraflar ile örneklendirilerek değerlendirilmiştir.

Sonuç aşamasında çocuk oyun ve oyuncaklarının çocuk giysileri ile birlikte kullanımına değinilmiş, kolay ulaşılabilirliğin çocukların yaratıcı ve geniş hayal dünyasına olumsuz yansımaları üzerinde durulmuştur. Sanayileşme ve teknolojinin etkileri doğrultusunda gelişen çocuk giysileri ve oyuncakları ile Cumhuriyet’in ilk yıllarındaki çocuk giysi ve oyuncaklarının üretim anlayışının karşılaştırılması yapılarak çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkiler tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Çocuk Giysi Tasarımı, Çocuk Oyuncakları, Çocuk Oyunları.

ABSTRACT

The aim of this thesis entitled “**The Change in Children’ s Clothing During The Republic Period and Its Relationship with Children’ s Toys and Games**” is to analyze the influence of fashion trends changing from the proclamation of the republic to the present and Turkey’s political and economic factors on children’s clothing and in this regard, to answer the question of what can be the effect of children’s toys and games on children clothing in terms of ergonomics and design.

Chapter one focuses on children’s clothing designs, toys and children’s game culture in general.

Considering the effects of the Ottoman Empire, chapter two examines the changes and developments of children's clothing, toys and games in terms of design from the proclamation of the republic until 2019 with reference to photographs from different time periods.

Chapter three concentrates on the positive or negative effects of developing children's games and toys on children's clothing, which has changed from the proclamation of the republic to the present. This chapter also examines what has affected the relationship between children’s clothing and toys and what the impact has been on children’s clothing and evaluates the change in children’s clothing by giving examples based on photographs.

The conclusion part focuses on the use of children's games and toys with children's clothing and the negative impact of easy accessibility on children's creativity and imagination. In this part of the thesis children's clothing and toys developing in line with the industrialization and technology is compared with the production concept of children’s clothing and toys during the first years of Turkish Republic and the positive and negative effects on children is determined.

KEY WORDS: Children’s Clothing Design, Children’s Toys, Children’s Games

RESİM LİSTESİ

Resim 2.1: Hülya TEZCAN, **Osmanlı Sarayının Çocukları - Şehzadeler ve hanım sultanların yaşamları, giysileri**, 58.

Resim 2.2: Hülya TEZCAN, **Osmanlı Sarayının Çocukları - Şehzadeler ve hanım sultanların yaşamları, giysileri**, 236,275.

Resim 2.3: 19. yüzyıla ait kız ve erkek çocuk giysilerine örnek olarak; Ressam James Pearle'ye ait "Bir Bebek Tutan Kız" (1804) ve Ressam Sir William Beechey'e ait "William Ellis Gosling'in Portresi" (1800) isimli resimler.

Resim 2.4: https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/son-sehzadeler1106031/1/?_szc_galeri=1

Resim 2.5: Hanri BENAZUS, **Özel Anılarla Atatürk Ve Çocuk Fotoğrafları Albümü**, 25.

Resim 2.6: 23 Nisan 1929 Cumhuriyet Gazetesi - 23 Nisan 1930 Cumhuriyet Gazetesi

Resim 2.7: Prof. Yusuf Murat Şen'in fotoğraf koleksiyonu.

Resim 2.8: Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.ş., **Oyuncak Sergisi**, 287 – Zeynep Ergan Bilgin fotoğraf arşivi.

Resim 2.9: <http://www.mybarbiesite.net/collezione-anni-60/dress-coat-1906-1964/>

Resim 2.10: <http://earinna.blogspot.com/2014/07/fatos-oyuncak.html>,
<http://earinna.blogspot.com/2015/01/fatos-oyuncak.html>

Resim 2.11: Mürvet Altıkulaç'ın çocukluk fotoğrafı.

Resim 2.12: 1996, Nintendo 64 oyun konsolu ve Jet Force Gemini oyunu.

Resim 2.13: 1990, Nintendo Gameboy – 2000, PSP.

Resim 2.14: Elsa animasyon karakterine ait kostüm ve oyuncaklardan hazırlanmış kolaj.

Resim 2.15: <https://www.supermino.com/disney-mickey-mouse-sortlu-takim-14041>,
<https://www.supermino.com/disney-minnie-mouse-cocuk-2li-takim-13954>

Resim 2.16: Koton Kids, Mango Kids. Zara Kids Logoları.

Resim 2.17: H&M 2019 Çocuk ve Bebek Koleksiyonları örnekleri.

Resim 2.18: Dolce and Gabbana Summer 2019 Child Flash Collection Catalogue - <https://d2ls16jjuwnppu.cloudfront.net/wp-content/uploads/dolce-and-gabbanasummer-2019-child-flash-collection-catalogue.pdf>

Resim 2.19: Hülya TEZCAN, **Osmanlı Sarayının Çocukları - Şehzadeler ve hanım sultanların yaşamları, giysileri**, 63.

Resim 2.20: Hanri BENAZUS, **Özel Anılarla Atatürk Ve Çocuk Fotoğrafları Albümü**, 28, 29.

Resim 2.21: <http://www.madeinturkeydergisi.com/2018/09/01/sumerbank/>

Resim 2.22: <https://www.kundurahafiza.com/arsiv>

Resim 2.23: <https://www.bonanza.com/listings/Infants-Boys-Girls-Baseball-CapSailor-Bush-Sun-Bucket-Hats-Sew-Pattern-S-L/553520015>,
<https://www.usmagazine.com/celebrity-news/pictures/mary-kate-and-ashley-through-the-years-201196/15534-2/>.

Resim 2.24: <https://90larmuzesi.wordpress.com/2011/01/26/isikli-ayakkabi/>

Resim 2.25: 1990'lı yıllara ait çocuk giysi ve aksesuar örneklerini gösteren parçalar.

Resim 2.26: https://www.ilgufo.com/us_en/

Resim 2.27: <https://tarihkurdu.net/osmanli-doneminde-cocuklar.html>

Resim 2.28: Haber Türk Gazetesi, Hilafetin Son Gecesi, Murat Bardakçı, 8 Mart 2015.

Resim 2.29: Hülya TEZCAN, **Osmanlı Sarayının Çocukları - Şehzadeler ve hanım sultanların yaşamları, giysileri**, 53.

Resim 2.30: Olcay Toroman'ın fotoğraf arşivi.

Resim 2.31: Ali Erkan Güneri'nin fotoğraf arşivi.

Resim 2.32: <https://mustafakemalim.com/1930larin-ataturk-turkiyesini-ozleten-200fotograf/>

Resim 2.33: Hanri BENAZUS, **Özel Anılarla Atatürk Ve Çocuk Fotoğrafları Albümü**, 26.

Resim 2.34: Çukurcuma Sahaf.

Resim 2.35: <https://mustafakemalim.com/1930larin-ataturk-turkiyesini-ozleten-200fotograf/> - Olcay Toroman'ın fotoğraf arşivi.

Resim 2.36: <http://cumhuriyettarihimiz.blogspot.com/2015/08/nazilli-sumerbankbasma-fabrikas-2.html>

Resim 2.37: Ali Erkan Güneri'nin fotoğraf arşivi.

Resim 2.38: <https://ekmekvegul.net/sectiklerimiz/gunun-fotografi-koyenstitulerinde-kiz-ogrenciler>

Resim 2.39: Ali Erkan Güneri'nin fotoğraf arşivi -
<http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen/Desen/1717>,
<http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen/Desen/405>

Resim 2.40: Antik Gramofon, Kadıköy.

Resim 2.41: <http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen/Desen/57>

Resim 2.42: Prof. Yusuf Murat Şen'in fotoğraf koleksiyonu.

Resim 2.43: Kadıköy Antikacılar Çarşısı.

Resim 2.44: <https://www.araguler.com.tr/tr/istanbulphotos3.html>

Resim 2.45: Hasan Altıkulaç'ın fotoğraf arşivi.

Resim 2.46: Pamuk elyaftan üretilen Sümerbank kumaş deseni ile sentetik elyaftan üretilen Sümerbank deseni.

Resim 2.47: antika_35_antika (Koleksiyoner Aziz) – Kadıköy Antikacılar Çarşısı.

Resim 2.48: Hasan Altıkulaç'ın fotoğraf arşivi.

Resim 2.49: Bambi Film Afişi - <http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen/Desen/535>

Resim 2.50: Bambi Desen Örnekleri.

Resim 2.51: Hasan Altıkulaç'ın fotoğraf arşivi.

Resim 2.52: Mithat Bilgin'in fotoğraf arşivi.

Resim 2.53: Love Story Film Afişi.

Resim 2.54: <http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen>

Resim 2.55: Servet Türkmen'in çocukluk fotoğrafları.

Resim 2.56: 1987 yılına ait Servet Türkmen'in çocukluk fotoğrafı.

Resim 2.57: 1980 yılına ait McCall's kalıp dergisindeki kız çocuk elbise modelleri ve aynı yıla ait Türkiye'deki çocuk giysileri. (Ayşegül Altıkulaç ve Hüma Aksu)

Resim 2.58: 1980'li yıllara ait Tülay Altıkulaç'ın çocukluk fotoğrafı.

Resim 2.59: He-man Çizgi Film Afişi -
<https://www.retrowaste.com/1980s/fashionin-the-1980s/1980s-fashion-for-men-boys/>

Resim 2.60: <https://onedio.com/haber/eski-televizyon-kanallari-618436>,
<http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen/Desen/6229>

Resim 2.61: 1990, Looney Tunes Karakterleri.

Resim 2.62: <https://www.imagenesmi.com/imágenes/outfits-90s-throwbackthursday-7a.html>

Resim 2.63: Ezgi Altıkulaç'ın fotoğraf arşivi.

Resim 2.64:

<http://www.advertisingarchives.co.uk/detail/30615/1/MagazineAdvert/United-Colors-of-Benetton/1990s>

Resim 2.65: <http://us.santo-domingo-live.com/santo-domingo/fashion/zara-kidswinter-2008.html>

Resim 2.66: Paul Smith Junior 2010/2011 Kış Koleksiyonu.

Resim 2.67: <https://www.fendi.com/tr/kids/junior-girls/shop-by-look>

Resim 2.68: Hülya TEZCAN, **Osmanlı Sarayının Çocukları - Şehzadeler ve hanım sultanların yaşamları, giysileri**, 160.

Resim 2.69: Hülya TEZCAN, **Osmanlı Sarayının Çocukları - Şehzadeler ve hanım sultanların yaşamları, giysileri**, 164, 165.

Resim 2.70: Gül ÖZTURANLI – Fatma AKYÜREK, Saraydan Sokağa Oyun.

Resim 2.71: Çelik- Çomak Oyunu.

Resim 2.72: Resimli Küp.

Resim 2.73: <https://www.eyupoyuncakcisi.com/tr/foto-galeri/eyup-oyuncaklarikoleksiyonu>

Resim 2.74: Marklin Elektrikli Tren.

Resim 2.75: Zeynep Ersan Bilgin'in fotoğraf arşivi.

Resim 2.76: <https://www.pilsan.com.tr/satis-noktalari/hakkimizda/>

Resim 2.77: Bekir ONUR, **Oyuncaklı Dünya – Oyuncağın Toplumsal Tarihi**, 246.

Resim 2.78: Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.ş., **Oyuncak Sergisi**, 123.

Resim 2.79: Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.ş., **Oyuncak Sergisi**, 208.

Resim 2.80: Zeynep Ersan Bilgin'in fotoğraf arşivi.

Resim 2.81: Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.ş., **Oyuncak Sergisi**, 208, 210, 211, 213.

Resim 2.82: Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.ş., **Oyuncak Sergisi**, 231, 232.

Resim 2.83: Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.ş., **Oyuncak Sergisi**, 176, 221.

Resim 2.84: Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.ş., **Oyuncak Sergisi**, 227, 230.

Resim 2.85: 1970, Walt Disney Figürleri.

Resim 2.86: Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.ş., **Oyuncak Sergisi**, 235, 236, 237.

Resim 2.87: <http://www.mybarbiesite.net/collezione-anni-80/beverly-hills-fashion3314-1987/>, <http://www.mybarbiesite.net/collezione-anni-80/dressn-play-traveltime-8745-1989/>

Resim 2.88: Pembe Panter Oyunağı – 1980, Pembe Panter Film Afişii.

Resim 2.89: Tetris Video Oyunu.

Resim 2.90: 1990 Yıllarının Oyuncakları.

Resim 2.91: 1990, Troll Bebekler, Forby, Lahana Bebekler.

Resim 2.92: Çin Yapımı Oyuncaklar.

Resim 2.93: İpad – Çocuk Oyunları.

Resim 3.1: Prof. Yusuf Murat Şen'in fotoğraf koleksiyonu, Zeynep Ersan Bilgin'in fotoğraf arşivi.

Resim 3.2: Prof. Yusuf Murat Şen'in fotoğraf koleksiyonu.

Resim 3.3: Zeynep Ersan Bilgin'in fotoğraf arşivi, Türkiye Dijital Tekstil Arşivi - <http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen/Desen/2510>

Resim 3.4: 1970 ve 1980'li yıllarda popüler olmuş Şebnem bebekler.

Resim 3.5: Farklı temalarda 'Şebnem' bebek dergileri.

Resim 3.6: Şebnem – Dünyayı Geziyor' dergisi.

Resim 3.7: Barbie kağıt bebek seti.

Resim 3.8: Hasan Altıkulaç fotoğraf arşivi - Mickey Mouse Film Afişii – Mickey Mouse Oyuncakları.

Resim 3.9: Kadıköy Antikacılar Çarşısı - Temel Reis Oyunağı – Temel Reis Film Afişii ve Fotoğrafları.

Resim 3.10: Ezgi Altıkulaç'ın çocukluk fotoğrafı.

Resim 3.11: Neşe Öncü'nün fotoğrafı.

Resim 3.12: https://www.defacto.com.tr/spiderman-lisansli-erkek-cocuk-kapusonlu-yelek770449?gclid=EAIaIQobChMI9Yu1us7V4wIVmKztCh06fgxJEAYYASABEgLtDPD_BwE

Resim 3.13: https://www.cimcimebebe.com/kiz-cocuk-giyim-urun/little_pony_kiz_cocuk_abiye_elbise-89857/14998

Resim 3.14: <https://www.lcwaikiki.com/tr-TR/TR/urun/LC-WAIKIKI/kizcocuk/Elbise/3532535/61899>



1.GİRİŞ

Cumhuriyet'in ilanından itibaren giysiler; coğrafi, kültürel ve ideolojik unsurlardan etkilenerek biçim olarak büyük bir değişim göstermiştir. Bu değişimin algılanmasındaki en büyük kaynak ise Osmanlı Dönemi'ne ait giysilerdir. Giysi tasarımları için seçilen renklerin, kumaşların, silüetlerin değişim döngüsüne girmesi; tarihi şekillendirmenin yanında, estetik algının değişmesine de büyük katkı sağlamaktadır. Osmanlı Dönemi'nin saray kültürü sonrası Cumhuriyet'in Batı anlayışı arasındaki zıtlık, farklı iki kültürün incelenmesine yardımcı olmaktadır. Dönemler arası değişim içinde olan moda eğilimleri, kadın ve erkek giysi tasarımlarının gelişimini fazlasıyla etkilemiştir fakat çocuk giysi tasarımları bu gelişimin gerisinde kalmıştır.

Çocuk giysileri, aynı yetişkin giysilerinde olduğu gibi dönemin sosyolojik ve ekonomik gelişmelerinden etkilenmektedir. Buldukları dönemin tarihi ve kültürel özellikleri giysilere yansımaktadır. Toplumlar arası insanların sosyo-ekonomik statüleri, giysilerin kalite ve tasarımını etkileyen en belirgin unsurlardan biri olmuştur.

Çocuklar arası sınıfsal farklılık, çocukların giysilerine olduğu kadar çocukların oyun kültürlerine de yansımıştır. Üst sınıf ailelerin çocukları, ekonomik gücün sağladığı avantajlar sebebiyle farklı özellikteki birçok oyuncuğa sahip iken alt sınıfa mensup çocuklar, genellikle kendi oyun nesnelerini var ederek ya da arkadaş grupları ile grup oyunları kurarak sosyal hayatlarını sürdürmüşlerdir.

Çocukların en önemli sosyal paylaşım alanları, sokaklar ve sokak oyunları olmuştur. Sanayileşme, ülkedeki nüfus artışı, Anadolu'dan büyük kentlere yapılan göçler ve çarpık kentleşme sonucu güvensiz ortamların oluşması gibi etkenler çocukların sokak oyun kültürünü derinden etkilemiştir. Teknolojinin oyuncak endüstrisine dahil olmasından sonra çocuk oyuncakları da çocukların becerileri doğrultusunda oynanan araçlar olmaktan çıkıp, bilgisayar sisteminin yönlendirmesi ve kuralları doğrultusunda oynanan oyuncaklara dönüşmüştür.

Bu tez çalışmasında öncelikle çocuk giysilerinin ve çocuk oyuncaklarının Cumhuriyet'in ilanından sonraki değişim süreçleri incelenmiş ve bunu takip eden bölümde çocukların oyun kültürünün ve oyuncaklarının çocuk giysi tasarımlarına olan etkisi, çocukların sosyal yaşamları ve teknolojik gelişmeler göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir.



1. ÇOCUK GİYSİLERİNE VE OYUNLARINA GENEL BAKIŞ

Orta Çağ'dan günümüze kadarki tarihi süreç içerisinde çocuk giysileri ve çocuk oyuncakları; bölgelerin sosyolojik, ekonomik ve teknolojik etkenleri sebebiyle büyük bir gelişim göstermiştir. Oyunların ortaya çıkışı çocukların yaratıcılığı ile şekillenmiş, çocukluk kavramının toplum tarafından benimsenmesi ile de çocukların ihtiyacı olan giysiler ve oyuncaklar üretilmeye başlanmıştır. İnsan gücünün varlığını koruduğu zamanlarda kısıtlı sayıda ortaya çıkan giysiler ve oyuncaklar, sanayileşme hareketleri sonrası adım adım gelişip, değişmeye başlamıştır.

Orta Çağ Avrupası'nda çocuklar, anne ve babalarının minyatürleri gibi giydirilmişlerdir. Çocuklar, yetişkinlerden ayrılmaksızın aile büyükleri ile ortak bir yaşam biçimini sürdürmüşlerdir. Bekir Onur Orta Çağ Avrupası'ndaki çocukların yaşamları ile ilgili olarak; *“Ortaçağ çocukları, her şeyi davranışlarını ilk elden gözlemledikleri büyükleriyle birlikte yaşayarak, birlikte yemek yiyerek ve uyuyarak öğrenmişlerdi.”*¹ demiştir. Her ne kadar çocuksu bir içgüdü ile kendi oyun alanlarını kurmaya çalışmış olsalar da o dönemin çocukları, çocukluk kavramından uzak bir şekilde yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Çocukların yetişkinlerden farklı ihtiyaçlara sahip olduğu bilinci henüz oluşmamıştır. *“Bu durum ancak 17. Yüzyıldan itibaren değişmeye başlamıştır.”*² Ayça Telgeren “Avrupa Resim Geleneğinde Çocuk ve Oyun Kavramı” adlı tezinde, çocuk kavramının değişimi ile ilgili; *“Okur-yazarlık ilgisinin artması ve yazılı bilginin akışı toplumda yeni farkındalıklar ve daha üst beceriler geliştirdi. Yavaş yavaş gelişen bu entellektüellik yetişkin ile çocuk arasındaki en temel farkı ortaya çıkardı.”*³ şeklinde bahsetmiştir. Bu sürecin sonunda okulların ortaya çıkması ile çocukların kabul gördüğü dönem de başlamıştır. Çocukluk kavramında izlenen bu değişiklik ile birlikte çocukların yetişkinler arasındaki yeri, aile bağları, sosyolojik durumları, aldıkları eğitim ve ilgi alanları değişmeye başlamıştır.

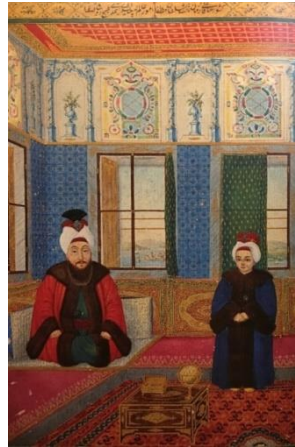
¹ Bekir ONUR, **Türk Modernleşmesinde Çocuk**, 327.

² Ayça TELGEREN, Avrupa Resim Geleneğinde Çocuk ve Oyun Kavramı, yayınlanmamış yüksek lisans eser metni, 31.

³ A.g.k., 35.

Çocukların yetişkinler gibi giyinip, onlarla benzer hayatı yaşadıkları bir dönem 18. yüzyıl Osmanlı Dönemi'nde de yaşanmıştır. Genç yaşta tahta geçen şehzadeler, soylu çocuklara verilen karar verme yetkisi, verilen cezalar, çocuk yaşta alınan silah kullanma eğitimleri, yetişkinlerden farksız giydirilen, mücevherlerle süslenen şehzade ve hanım sultanlar bu duruma örnektir. Osmanlı Dönemi'nde soylu ailelerin çocukları, tıpkı aile büyükleri gibi kemha, çatma, seraser gibi değerli dokuma kumaşlardan oluşan gösterişli giysiler giymişlerdir. Çocuk padişahlar ve çocuk sultanlar da dahil olmak üzere sarayda yaşayan kişinin statüsüne göre bu giysilere değerli mücevherler eşlik etmiştir. Hülya Tezcan “Osmanlı Sarayının Çocukları - Şehzadeler ve hanım sultanların yaşamları, giysileri” adlı kitabında; “*Osmanlıların kadın, erkek ve çocuk kıyafetlerinin arasında, ölçülerinden başka fark yoktur. Kıyafet, iç giyimin üzerine giyilen şalvar, bürümcük gömlek, iç entarisi ve dış kaftanlarından oluşur.*”⁴ şeklinde döneme ait çocuk giysilerinin ifade etmektedir.

Osmanlı Sarayı'nın şehzade ve hanım sultanlarına ait giysiler; gerek el işçiliği, gerek değerli kumaşların kullanımı ile zaman içerisinde yetişkinlerin giysilerindeki abartılı görünümü almıştır. Bu konuda “*On sekizinci yüzyıl Osmanlı toplumunu gözlemleyen Guillaume Martin (2007), “Türkiye’de hemen hemen herkes aynı kıyafetleri giyiyor. Erkekler, kadınlar, çocuklar (...)” demektedir.*”⁵



Resim 2.1: Sultan III. Mustafa ve şehzadesi III. Selim. 1757-89 civarı. ⁶

⁴ Hülya TEZCAN, **Osmanlı Sarayının Çocukları - Şehzadeler ve hanım sultanların yaşamları, giysileri**, 225.

⁵ Bkz. (1), ONUR, 220.

⁶ Bkz. (4), TEZCAN, 58.

18. yüzyılda Osmanlı Hanedan kadınları, sarayın özel terzilerine, kendileri ve çocukları için özel siparişler vererek giysiler diktirmişlerdir. Çocuklar için, göğüs ve belden oturtulan, içi tek kat pamukla döşenmiş, pamuklu kumaşla astarlanmış cepli entariler dikilmiştir. Çocuklar bu entarilerin içine rahatça kullanabilecekleri şalvarlar giymişlerdir. Özel günlerde giymeleri için ise; kesme tellerden veya ipekten işlemler işlenmiş tafta, kadife ve savai cinsi kumaşlardan entariler dikilmiş, üzerlerine kemha cinsi kumaştan kaftanlar yapılmıştır.

19. yüzyıl Osmanlı Dönemi'nde sarayda yaşayan şehzadelerin ve hanım sultanların giysileri birbirine benzerlik göstermektedir. Giysilerde renkli kumaşlar ve süslemeler kullanılmıştır. Bu dönemin giysilerine dair bilgiler "Osmanlı Sarayının Çocukları - Şehzadeler ve hanım sultanların yaşamları, giysileri" adlı kitapta; *"Avrupa'dan gelen geniş yaldızlı harçlar, bükme ipek kordonlar, oyalar ve danteller, elbiseleri süsler."*⁷ şeklinde anlatılmıştır. Osmanlı Hanedanı'nda saraydaki kız ve erkek çocuklarının giysileri, şehzadelerin başlarına giydikleri başlıklar sayesinde net olarak birbirinden ayrılmıştır.



Resim 2.2: 19. yüzyılda kullanılan birbirine benzer erkek ve kız çocuk entarileri.⁸ (Sağ görseldeki entari Fatma Sultan'a aittir.)

⁷ Bkz. (4), TEZCAN, 234.

⁸ A.g.k., 236, 275.

19. yüzyılın Osmanlı toplumundan farklı olarak aynı zamanlarda Avrupa’da; kız ve erkek çocuklara temizliği kolay olduğundan genellikle beyaz elbiseler giydirilmiştir. Çocukların giysilerinde renk ve cinsiyet ayrımı yapılmamıştır. Bu dönemde kız çocuklar ve erkek çocuklar, üzerlerindeki aksesuarlar ve oynadıkları oyuncaklar sayesinde birbirlerinden ayrılmışlardır.⁹



Resim 2.3: 19. yüzyıla ait kız ve erkek çocuk giysilerine örnek olarak; Ressam James Pearl’e ait “Bir Bebek Tutan Kız” (1804) ve Ressam Sir William Beechey’e ait “William Ellis Gosling’in Portresi” (1800) isimli resimler.

*“Osmanlılar’da saray, saray çevresi, ordu ile esnaf, reaya ve öteki halk kesimlerinin arasındaki farklılıklar, giyim kuşamı da belirlemiştir. Saray ve çevresinde gösteriş kaygısı ağır basarken, halk arasında kıyafet, örtünmeyle özdeş bir anlam taşımaktadır.”*¹⁰ Halk, inançları doğrultusunda gösteriştan uzak yaşamayı benimsemiştir. Yalnızca düğün ve bayram eğlenceleri gibi özel günlerde özenli giyinen halk, gündelik hayatta mümkün olduğunca sade giysiler seçmiştir. Sarayda kullanılan kumaşların renkleri, desenleri, takılan başlıklar kişinin toplum içindeki statüsünü ifade ettiği için; halkın sarayda kullanılan kumaşlardan ve renklerden

⁹ Bkz. (2), TELGEREN, 5.

¹⁰ **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, 13.Cilt, 6739.

giysiler giymesi yasaklanmıştır.¹¹ Bu yüzden, Osmanlı Devleti'nin giyimde yaptığı değişiklikler, halk kıyafetlerine yansımamıştır.



Resim 2.4: 1828 yılı sonrası şehzadelerle birlikte sünnet edilen, birbirine benzer el işi sade giysiler giymiş çocuklar.¹²

Halk arasında ebeveynler, çocuklarına kendi imkanlarıyla genellikle bürümcük kumaşından içlik ve gömlek, pamuklu kumaşlardan şalvar ve entari, aba kumaşından ise cepken ve yelek dikmişlerdir. Ayaklarına ise yine aba kumaşından terlik ve mes yapmışlardır.

Saray hayatındaki gösterişli yaşam biçiminden farklı olarak halkın önceliği; temel ihtiyaçlarını idame ettirebilmektir. İnsanların sosyal yaşamları, buldukları mahalle ve çevresinden ibarettir. Geliri düşük ailelerin çocukları, mahalle okullarına giderek, okuldan arta kalan zamanlarını ise mahallede arkadaşlarıyla oyunlar oynayarak geçirmişlerdir. Mahalle araları, cami avluları, boş arsalar ve evlerin bahçeleri çocuklar için o dönemin ideal oyun alanları olmuştur.

¹¹ A.Sezer ARIĞ, Türklerde Kıyafetin Kısa Tarihi, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 144.

¹² https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/son-sehzadeler-1106031/1/?_szc_galeri=1

Halkın içindeki çocuklar için oyun oynamak ne kadar önemli ise hanedan çocukları için de o kadar önemlidir. Şehzadelere, küçük yaşlarından itibaren eşlik etmeleri için saray içinden oyun arkadaşları seçilmiştir. Bu oyun arkadaşlarıyla belli kurallar çerçevesinde oyunlar oynayarak hem keyifli vakit geçirmiş hem de hayata hazırlanmışlardır. Satranç, mangala gibi zeka oyunlarını, dokuz taş, topaç ve aşık gibi saray dışında oynanan oyunları severek oynamışlardır. Okulda aldıkları eğitimin yanı sıra okçuluk, kılıç kullanma, ata binme eğitimleri almışlardır ve bu eğitim saatlerinden arta kalan zamanları oyun saati olarak geçirmişlerdir. Kız çocukları ise genellikle dadılarıyla birlikte vakit geçirmişlerdir. Müslümanlık inancına uygun görülmediğinden insan ve hayvan figürlü oyuncaklarla oynamayıp kendi kardeşleriyle ya da cariyelerin bebekleriyle oynamışlardır. Saray yaşamında çocukların oyun hayatı, oyuncak üretimi gelişim gösterene kadar bu şekilde devam etmiştir.

Osmanlı Dönemi'nin oyuncak kültürünü yansıtan örneklerin büyük bir kısmı Eyüp Oyuncaklarına aittir. Ustaların, ahşap ve sonrasında tenekelerle yaptıkları oyuncakların çoğalmasıyla Eyüp'teki oyuncak dükkanlarının sayısı artmıştır. Böylece İstanbul'da Eyüp, oyuncak üretiminin ilk başladığı yer ve oyuncak üretiminin merkezi olmuştur.

Osmanlı Dönemi'nin son zamanlarında gerçekleşen Birinci Dünya Savaşı'nın etkileri, oyuncak üretimine de olumsuz yönde yansımıştır. Özellikle halkın içindeki çocuklar, az sayıda oyuncuğa sahiptir veya kendi oyuncaklarını kısıtlı imkanlarla kendileri yapmışlardır. Çocuklar, dokuz taş, köşe kapmaca, körebe ve aşık oyunu gibi sokak oyunları ve top, topaç, çember, bilye gibi kolay elde edilebilir oyuncaklar ile oynamışlardır.

Bu yıllarda Beyoğlu semtinde açılan bonmarşelerde Avrupa'dan gelen oyuncaklar satılmaya başlamıştır. Üst ve orta sınıf ailelerin ithal oyuncaklara gösterdiği talebin çok olması sebebiyle oyuncakların çeşitliliği artmıştır. Bu süreçte yerli oyuncak üretimi de devam etmiştir fakat orta sınıfın yeni tanıştığı ithal oyuncaklar popülerleşmiştir.

29 Ekim 1923’de Türkiye Cumhuriyeti’nin ilan edilmesinden sonra çağdaşlaşma hareketlerinin artması çocuklara gösterilen hassasiyetin ivmesini de yükseltmiştir. Özellikle Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, çocuklara ithaf edilmiş olması sebebi ile diğer resmi bayramlardan ayrılmıştır. Çocuklar, kendilerini söz sahibi bireyler olarak hissetmeye ve bu bayramı törenlerde görev alarak kutlamaya başlamışlardır. Bu tarihten sonra çocuklar için oyun oynamak kadar önemli olan bir diğer şey de; 23 Nisan kutlamaları olmuştur.



Resim 2.5: 1923 yılında Ankara’da gerçekleşen 23 Nisan kutlamaları.¹³

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın 1929 yılında çocuklara armağan edilmesinden sonra her yıl, törenlerde çocuklar için kutlamalar ve özel gösteriler gerçekleştirilmiştir. Gösterilerde yer alan çocuklar özel üniformalarıyla yürüyüş ve

¹³ Hanri BENAZUS, **Özel Anılarla Atatürk Ve Çocuk Fotoğrafları Albümü**, 25.

dans gösterileri yapmışlardır. Gösterileri izlemeye gelen çocuklar da en güzel giysilerini giyerek bu güzel bayram gününü kutlamaya başlamışlardır.



Resim 2.6: 1929 ve 1930 yıllarına ait Cumhuriyet Gazetesi'ndeki 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı başlıkları.

23 Nisan törenlerinde giyilen asker ve izci üniformaları erkek çocuklarının, kurdeleli, fırfırlı ve çiçeklerle süslenmiş elbiseler ise kız çocuklarının en gözde giysileri olmuştur. Bu üniformalar ve elbiseler, o dönemin gündelik hayatta giymek üzere dikilen çocuk giysileri için de örnek teşkil etmiştir.

1933 yılında Sümerbank'ın kurulması ve devlet teşviğiyle fabrikaların açılması tekstilin sanayileşmesinde büyük bir gelişmedir. Sümerbank bünyesinde bulunan fabrikaların faaliyete geçmesi ile Türkiye Cumhuriyeti kendi kumaşlarını dokuyup, tasarladığı desenleri basmaya başlayarak ülke genelinde birçok noktada tekstil üretimine başlamıştır. Halk; kumaş, ayakkabı, mutfak eşyaları, kırtasiye malzemeleri gibi gerekli tüm ihtiyacını Sümerbank'tan karşılamıştır. 1934 yılında Kıyafet Kanunu'nun onaylanmasından sonra Türk toplumu giyim kuşamda; takım elbise, tayyör, pantolon, ceket, gömlek gibi modern giysileri benimsemeye başlamıştır. Çocuk giysileri de yetişkinlerin giydiği çağdaş tasarımlardan etkilenmiştir.

Cumhuriyet'in ilk yirmi yılı içerisinde çocuklara özgün özel giysiler olmadığı gibi çocuk giysileri, yetişkinlerin giysileriyle çok benzerdir. Erkek çocuklarının giysileri genellikle ceket pantolon ve iç gömlekten kız çocuklarının giysileri ise; elbise, iç gömlek ve entariden oluşmaktadır. Çocuklar yetişkinlerde olduğu gibi şapka, mendil ve çanta gibi modern aksesuar tasarımlarını da bu yıllarda kullanmaya başlamışlardır.

1940'lı yıllarda çocuk giysileri, Sümerbank fabrikalarından biri olan Nazilli Basma Fabrikası'nın baskı desenleriyle renklenmiştir. Kız ve erkek çocuklarının giysileri bu dönemlerde birbirinden ayrılmaya başlamıştır.



Resim 2.7: Prof. Yusuf Murat Şen'in fotoğraf koleksiyonundan; 1940'lı yıllara ait bir kız çocuğu.

1940'lı yılların ortalarından itibaren çağdaş görünüm esas alınarak gelişen tekstil endüstrisine hizmet eden fabrika ve atölyeler, üretim desteği sağlayarak giysi tasarımlarının alternatiflerini arttırmıştır. Bu doğrultuda çocuk giysi tasarımları da çeşitlenmiş ve modern bir görünüme kavuşmaya başlamıştır.

1940'lı yıllarda Türkiye'de çocukların toplum içindeki konumları ve psikolojik yaşamlarına dair bilinçlenme artmış, oyuncakların çocuklar için en önemli ihtiyaçlardan biri olduğu gerçeği fark edilmiştir. Bu durum çocuklar için oyuncak üretiminin yapılmasını tetiklemiş ve birçok yerli oyuncakçı, oyuncak üretimini gerçekleştirmek için bu tarihlerde ilk adımlarını atmıştır. Böylece "İstanbul'da gerçek anlamda çocuk oyuncaklığı üretimi 20. yüzyılın ortalarında başlamıştır."¹⁴ 1940'lı yıllarda Ersan, Alasya ve Pilsan Oyuncakçılık ve sonrasında Gürel Oyuncakçılık gibi yeni oyuncak üretimi yapan atölyeler kurulmuştur. Oyuncakçılığın önem kazanmasıyla oyuncak atölyeleri, önce büyük atölyelere sonra seri üretim yapabilecekleri fabrikalara dönüşmüşlerdir.

Yerli oyuncak üreticilerinin gelişmesi ve çoğalması sonrası 1960'lı yılların başında ahşap ve tenekeden yapılmış yerli oyuncakların bir çoğu, dönemin popüler oyuncak endüstrisine uyum sağlayarak plastik oyuncak üretimine başlamışlardır. Aynı yıllarda Avrupa'dan getirilen ithal oyuncaklar yerli oyuncaklara örnek model olmuştur. Özellikle Türk üreticiler tarafından yapılan yerli plastik oyuncak bebekler, ithal oyuncak bebeklerden etkilenilerek üretilmiştir.



Resim 2.8: 1960 yapımı ithal sert plastik oyuncak bebek ve Laleli Oyuncak Fabrikası'nın sahibi Recep Ersan tarafından üretilen yerli plastik oyuncak bebek.¹⁵

¹⁴ Bkz. (4), TEZCAN, 164.

¹⁵ Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.ş., **Oyuncak Sergisi**, 287.

Aynı yıllarda Amerika’da üretimine yeni başlanan polivinil klorür plastik polimerinden yapılan Barbie bebekler, Dünya’nın birçok yerinde popüler olmaya başlamış ve özellikle kız çocukları tarafından ilgi odağı olmuştur.



Resim 2.9: 1964 yılında üretilmiş olan Barbie bebek.¹⁶

Türkiye’de oyuncak bebek üretiminin gelişmesi 1971 yılında hayvan figürlü peluş oyuncaklara ve bebeklere yeni bir boyut kazandıran Fatoş İnhan’ın kendi adını verdiği Fatoş Oyuncakları’nın yapımına başlamasıyla olmuştur. 1988 yılında ilk satış mağazası açılan Fatoş Oyuncakları, özel tasarımlarıyla butik olarak üretilmiş son oyuncak örnekleri olarak hafızalarda kalmıştır.



Resim 2.10: Fatoş Oyuncakları.¹⁷

¹⁶ <http://www.mybarbiesite.net/collezione-anni-60/dress-coat-1906-1964/>

¹⁷ <http://earinna.blogspot.com/2014/07/fatos-oyuncak.html>,
<http://earinna.blogspot.com/2015/01/fatos-oyuncak.html>

20. yüzyılın ortalarında Türkiye’de oyun oynamak denince ilk önce akla; sokak oyunları gelmektedir. Türk toplumu için sokak oyunları, bahçelerin çok, arsaların boş olduğu eski yıllardan 2000’li yıllara kadar süregelen bir kültürdür. Oyuncaklar bu dönemde çok kıymetlidir fakat çocuklar için serbest oyun alanlarını yaratmak, oyuncaklarını dahil ederek ya da etmeyerek oyun oynuyor olmak çok daha önemlidir.



Resim 2.11: 1972 yılında İstanbul’da çekilmiş Mürvet Altıkulaç’ın çocukluğuna ait bir fotoğraf.

Genellikle çocukların sokakta en fazla oynadığı oyunlar; saklambaç, körebe, mendil kapmaca, yakar top, üç taş, sek sek, ip atlama ve lastiktir. Bu oyunlar haricinde erkek çocuklar mahallede takım kurup topla oynarken, kız çocuklar evcilik oyunu oynamışlardır. Bekir Onur 20. yüzyılın ortalarında gelişen sokak kültürü ile ilgili olarak; *“1950’ler ile 1960’lar arasında ve bir ölçüde de 1970’lerde ve 1980’lerde okuldan sonra, hafta sonlarında ve yazın herhangi bir zamanında komşuluk etmek ve*

çocukları açık havada oynadığını görmek olanaklıydı."¹⁸ demiştir. Çocukların boş kalan zamanlarının çoğunu sokak oyunu oynayarak geçirdikleri dönemler, 20. yüzyılın sonlarında yoğunlaşan çarpık kentleşme ve teknolojik oyuncakların popülerleşmesi sonucu yok olmaya başlamıştır.

1990'lı yıllarda çocuklar kısmen sokakta oyun oynayarak zaman geçiren son kuşak olarak tanımlanabilmektedir. Sanayileşme ile birlikte kentleşmenin artması, mahallelerin ve komşuluk kavramının yok olmasına sebep olmuştur. Yaşam alanlarındaki nüfus artışı ve teknolojinin hızla gelişmesi ebeveynlerin sokağa karşı olan güvenini azaltmıştır. Çocuklar, dışarıda oyun oynayacak güvenli oyun alanları ve arkadaş grupları bulamamaya başladıktan sonra zamanlarının çoğunu evlerinde televizyon izleyerek veya kendi kendilerine oyunlar oynayarak geçirmişlerdir.¹⁹ Yalnız olmaları ve sınırlı bir alan içerisinde oyun kurmak zorunda kaldıkları için oyun tercihleri de değişmiştir. Sokak oyunları yerini televizyona bağlı oynanan video oyunlarına ve bilgisayar oyunlarına bırakmıştır. Böylece evde ve ekran karşısında geçirilen süre artmıştır. Resim 2.12'de 90'lı yılların sonunda oldukça popüler olan video oyunlarına bir örnek olarak Nintendo bilgisayar oyunu ve oyun konsolu yer almaktadır.



Resim 2.12: 1996 yılında üretilmiş Nintendo 64 model oyun konsolu ve Jet Force Gemini oyunu.

1990 yıllarında oyuncakların kalitesi iyice artmış ve oyuncak üretimi büyük bir pazar haline gelmiştir. Yurt dışından ithal edilen birçok oyuncak, oyuncak mağazalarında

¹⁸ Bekir ONUR, *Oyunlar ve Oyuncaklar - Oyunun ve Oyunağın Kültürel Tarihi*, 78.

¹⁹ A.g.k., 80.

yerini almıştır. Bu durum yerli oyuncaklara olan ilginin azalmasına neden olmuştur. Çok sayıda yerli oyuncak üreticisi kapanmış, geride kalanlar ise ithal oyuncaklara benzer yeni oyuncaklar üreterek ayakta kalmaya çalışmıştır. İthal edilen oyuncaklar arasında en sevilenler; Barbie bebekler, Legolar, oyun hamurları, hareket eden, ses çıkaran ve ışık saçan özellikte oyuncak arabalar ve tabancalar, masa oyunları ve teknolojik oyuncakların ilk örneklerinden biri olan tetrislerdir.

21. yüzyılda teknolojinin sosyal hayata dahil olması ile oyunların ve oyuncakların şekli, işlevselliği ve tasarımları önemli ölçüde değişmiştir. Teknolojinin gelişmesi çocukların ilgi alanlarını ve yaşam şekillerini farklı bir noktaya taşımıştır. Çocuklar sosyalleşebilecekleri oyun alanlarından uzak kalarak, kapalı alanlarda bilgisayar oyunları oynamaya başlamışlardır.



Resim 2.13: 1990'lı yıllara ait Nintendo Gameboy ve 2000'li yıllara ait PSP.

Bilgisayarla tanışan çocukların, teknolojinin hızı ve oyun kurmanın kolaylığı sayesinde birden fazla oyuna ve türe ulaşması kolaylaşmıştır. Çeşitliliğin çoğalması eski oyun ve oyuncaklara gösterilen ilginin azalmasına neden olmuştur. Oyuncak bebek ve arabaların yerini sanal bebek ve yarış arabaları, topla oynanan oyunların yerini televizyon, tablet ve bilgisayar oyunları almaya başlamıştır.

Çocukların ilgisini çeken ve oynadıkları oyunları etkileyen faktörlerden biri de; animasyon film ve oyun karakterleridir. Özellikle Walt Disney yapımları Türkiye'de

gösterilmeye başlandıktan sonra Mickey Mouse, Bambi, Dumbo gibi çizgi film karakterleri, çocukların oyun dünyalarına yansımaya başlamıştır. 20. yüzyılın ortasından itibaren teknolojinin gelişmesiyle film karakterleri oyuncak ve tekstil endüstrisi için önemli bir pazarlama unsuru haline gelmiştir. Çocuklar kendilerini, sevdikleri kahramanların yerine koyarak ve onların yaşadığı hayali dünyaları oyunlarına dahil ederek oyunlar oynamaya başlamışlardır.

21. yüzyıla gelindiğinde tekstil ve oyuncak endüstrisi üreticileri, hem çocukların ilgisini çekerek üretimi arttırmak hem de çocukların hayali karakterlerin yerine geçmelerini sağlamak için karakterlerin oyuncaklarını, kostümlerini ve aksesuarlarını üretmeye başlamışlardır. Sinema endüstrisi ile eş zamanlı ilerleyen oyuncak ve tekstil endüstrisi üreticileri, çocukların algısına hitap edecek ürünler tasarlamaktadırlar. 21. Yüzyıl içerisinde popülerliğini koruyan Spiderman, Maşa ile Koca Ayı, Winx, Elsa ve Batman gibi animasyon film karakterleri, baskı ve aplike teknikleri kullanılarak çocuk giysilerinde yer almaya başlamıştır.



Resim 2.14: Elsa animasyon karakterine ait kostüm ve oyunculardan hazırlanmış bir kolaj.

Film ve oyun karakterlerinin çocuk giysilerindeki kullanımı tekstil endüstrisinde önemli bir yere sahiptir. 21. yüzyılın tasarım anlayışında; modeller, baskılar, işlemler, renkler, aksesuarlar kız ve erkek çocuklarının ilgi alanlarına göre şekillenmektedir.



Resim 2.15: Disney'in Mickey ve Minnie Mouse karakterli erkek ve kız çocuk giysi tasarımları ve oyuncakları.²⁰

2000'li yıllarda tekstil endüstrisinin seri üretime geçişi, çeşitliliğin ve üretim hızının artmasını beraberinde getirmiştir. Kalite farkı ve çeşitlilik, ürünlerin fiyat aralığını açarak her kesime istediği bütçede ürüne sahip olma imkanı sağlamıştır. Markalar kendi içinde; kalite ve fiyat aralıklarına göre sınıflandırılmıştır. Birçok hazır giyim markası, kadın ve erkek koleksiyonlarına çocuk giysi koleksiyonunu da dahil ederek üretimlerini ve koleksiyon yelpazesini genişletmiştir.

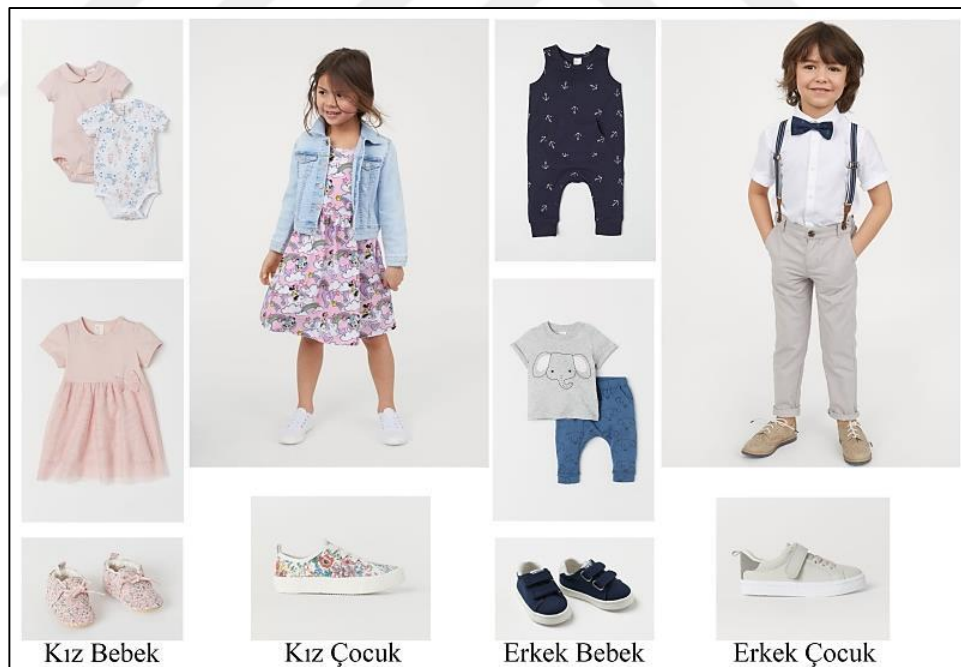


Resim 2.16: Koleksiyonlarına çocuk giysi tasarımları dahil eden bazı hızlı moda markaları.

²⁰ <https://www.supermino.com/disney-mickey-mouse-sortlu-takim-14041>,
<https://www.supermino.com/disney-minnie-mouse-cocuk-2li-takim-13954>

Hızlı moda markalarının, 2000’li yıllardaki çocuk giysi tasarımları renk, desen ve kumaş seçenekleri bakımından kendi içinde; Kız Bebek (0-4 yaş) / Kız Çocuk (4-14 yaş) ve Erkek Bebek (0-4yaş) / Erkek Çocuk (4-14 yaş) koleksiyonları olarak ayrılmıştır. Kız/Erkek Bebek ve Kız/Erkek Çocuk giysi tasarımları birbirinden farklı fakat bir bütünlük oluşturacak şekilde tasarlanmaktadır. Baskı ve dokuma desenleri, çocukların yaş gruplarına ve cinsiyetlerine uygun olarak, kız ve erkek çocuklarının algısına hitap edecek şekilde üretilmektedir.

Bebekler için tasarlanan giysilerin kumaş seçimleri bebeklerin sağlığı esas alınarak; %100 pamuk, yün veya keten gibi doğal kumaşlardan seçilmektedir. Çoğu hızlı moda markası, çocuk giysi tasarımları için de bu konuda hassasiyet göstermektedir. Tasarımlarında; %100 pamuklu, yün, keten veya pamuk-polyester, pamuk-keten karışımı kumaşlar kullanılmaktadır.



Resim 2.17: Kadın, Erkek ve Çocuk Giysi Koleksiyonu hazırlayan hızlı moda markalarına örnek olarak; H&M 2019 Çocuk ve Bebek Koleksiyonlarında yer alan tasarım örnekleri.

Bebek giysi tasarımlarına gösterilen hassasiyet kadar çocuk giysi tasarımlarının kumaş ve tasarım değerinin yüksek tutulduğu hızlı tüketim markaları da

bulunmaktadır. Bu markalar genellikle yüksek gelirli üst sınıfa hitap eden lüks hazır giyim markalarıdır. Hazır giyim sektörü içinde bulunan tasarım kalitesi yüksek; Gucci, Emporio Armani, Burberry, Dolce&Gabbana, Moncler ve Balmain gibi lüks hazır giyim markaları çocuk giysi koleksiyonlarını kadın ve erkek koleksiyonlarından ayırmadan tek bir isim altında piyasaya sürmektedir. Böylece bu giyim markalarının çocuk giysi tasarımları, kadın ve erkek giysi tasarımlarından farksız olarak, aynı kalitede ve yaratıcı tasarım bütünlüğü ile oluşturulmaktadır.



Resim 2.18: Dolce Gabbana 2019 Yaz “Flash” Koleksiyonu’ndan tasarım örnekleri.²¹

²¹Dolce and Gabbana Summer 2019 Child Flash Collection Catalogue - <https://d2l1s16jjuwnppu.cloudfront.net/wp-content/uploads/dolce-and-gabbana-summer-2019-child-flash-collection-catalogue.pdf>

Türkiye'nin hazır giyim üretimine yoğunlaşması, tekstil endüstrisi açısından daha büyük bir boyut kazandırarak zamanın işlevsel ve görsel ihtiyaçlarına erişmemize olanak sağlamaktadır. Teknoloji ve tasarım kavramının hayatımıza girmesi, üretim ağı içindeki ürünlerin ergonomik koşullara uyum sağlamasına ve hayatımıza daha hızlı dahil olmasına yardımcı olmaktadır. Teknolojinin, çocukların ihtiyaçları ve zevkleri doğrultusunda gelişen giysi tasarımlarına olan katkısı oldukça fazlaşmaktadır. Teknoloji ve beraberinde getirdiği imkanlar, tekstil endüstrisinde çeşitliliğin artmasına ve giysi tasarımlarının gelişen sezon eğilimlerine uyum sağlamasına yardımcı olmaktadır. Böylece her yaşa, cinsiyete ve kültüre uygun tasarımların oluşma fırsatı artmaktadır.

2.1. Çocuk Giysileri ve Aksesuarları

Aksesuar; genel etkiye katkıda bulunan ve giysiyi tamamlayan araç anlamına gelmektedir.²² Giyileni daha güzel, daha şık ve daha kullanışlı duruma getirir. Modanın yön verdiği biçimde değişiklik gösteren, giysilerle uyum ya da zıtlık etkisi yaratılarak kullanılan birçok aksesuar seçeneği vardır. Bu aksesuarlar; şapka, çanta, çorap, eldiven ve takı gibi giysileri tamamlayan parçalardır.

20. yüzyıldan önce Türk toplumunun aksesuar kullanımı genellikle kişilerin sınıf farklılıklarını belirlemek, örtünmek ya da bir ihtiyacı karşılamak amacıyla gerçekleşmiştir. Osmanlı Dönemi'nde padişahların, sultanların, saray çocuklarının, sarayda çalışan görevlilerin giysileri ve taktıkları başlıklar statülerini belirlemek için ayırıcı bir etken olmuştur. Sarayda yaşayan çocuklar aksesuarlarıyla ilk kez bu vesile ile tanışmışlardır. Hanım sultanlar tıpkı valideleri gibi incilerle ve değerli taşlarla süslenmiş gösterişli başlıklar takmış, şehzadeler ise buldukları konum gereği mücevherle işlenmiş kavuklar kullanmışlardır. 1829 yılından itibaren kavuk, kalpak ve takkenin yasaklanmasıyla din adamları ve kadınlar hariç herkese fes giyme zorunluluğu getirilmiştir.



Resim 2.19: Başyaver ve ressam Şeker Ahmed Ali Paşa, şehzadeler ve Esmâ Sultan ile. Vasilaki Kargopulo, 1879.²³

²²Valerie CUMMING, C. W. CUNNINGTON, P. E. CUNNINGTON , **The Dictionary of Fashion History.**

²³ Bkz. (4), TEZCAN, 63.

19. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı Hanedan kadınları için de aksesuarlar giysilerin tamamlayıcısıdır. *“Kadınlar dönemin modası olan şemsiye, çanta, eldiven, çorap gibi aksesuarları kullanmışlar, uzun ceket ve entari ise dönemin modası olmuştur.”*²⁴

Cumhuriyet’in ilanından sonra Türkiye’de modernleşme için atılan adımlar hızlanmıştır. Bu süreçte Mustafa Kemal Atatürk, dini kaynaklı giyim tarzını ve farklılıklarını ortadan kaldırmayı hedeflemiştir. 24 Ağustos 1925 günü Kastamonu ziyareti sırasında ilk kez geniş kenarlı beyaz bir şapkayla halkın karşısına çıkmıştır. Giyim kuşam alanında atılan bu ilk adım sonrası 25 Kasım 1925’te Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde Şapka Kanunu getirilmiş ve şapka resmi başlık seçilmiştir.

Türk toplumu, Şapka ve Kıyafet Kanunu sonrası çağdaş çocuk giysi ve aksesuarlarının ilk örneklerini Mustafa Kemal Atatürk’ün manevi kızı Ülkü’nün üzerinde görmüştür. Ülkü’nün giysileri için terzilere yurt dışından getirtilen kumaşlardan modern elbiseler diktirilmiş ve döneme uygun şapkalar yaptırılmıştır.



Resim 2.20: 1930’lu yıllarda Mustafa Kemal Atatürk ile manevi kızı Ülkü.²⁵

²⁴ Ayşe Gamze ÖNGEN, *Cumhuriyet Dönemi Giysi ve Aksesuarları*, 14.

²⁵ Bkz. (13), BENAZUS, , 28, 99.

Türk Devleti'nin kendi olanaklarıyla üretim gerçekleştirebilmesi için attığı en önemli adımlardan biri, 1933 yılında Sümerbank'ın açılmasıdır. Mustafa Kemal Atatürk'ün Sümerbank'ı kurmasından sonra Türk toplumu; ev aksesuarları ve gereçleri, kırtasiye malzemeleri gibi ihtiyaçlarının yanında tekstil kumaşları ve ayakkabı ihtiyaçlarını da Sümerbank'tan karşılamaya başlamıştır. Dış ülkelerden getirilen kumaşların yerini, Sümerbank'da dokunan yerli kumaşlar, Avrupa'dan gelen ayakkabı modellerinin yerini yerli üretim kunduralar almıştır.



Resim 2.21: Ankara Ulus'da bulunan Sümerbank binası.²⁶

Sümerbank Deri ve Kundura Sanayii Müessesesi'nde üretilen ayakkabılar, ham deriden üretilen, suya ve çevresel faktörlere dayanıklı ayakkabılardır. Bu yıllarda çocuklar için, yeni bir ayakkabıya sahip olmak çok önemlidir. Ailelerinden özellikle bayram günleri için yeni ayakkabı alınmasını isteseler de eskitemedikleri bu dayanıklı ayakkabıları uzun yıllar kullanmışlardır.

²⁶ <http://www.madeinturkeydergisi.com/2018/09/01/sumerbank/>

YEDİGÜN No. 78

SUMER BANK

Fabrikalarından
Beykoz

Kundura Fabrikasının çifte dikili iş-
karpinlerini daima tercih ediniz.

**YERLİ MALLAR
PAZARI**

İstanbul - Beyoğlu - Ankara - Samsun

Satış Mağazalarında

BAYRAM GELDİ
YERLİ MALLAR
PAZARI
ZİYARETİNİZİ
BEKLİYOR

Bayram için eksiklerinizi başka yerden tedarik etmeden evvel YERLİ MALLAR PAZARINI ziyaret ediniz. Aldığınız malın hem iyisini, hem ucuzunu bulacaksınız.

BEYKOZ fabrikasının kunduraları ucuzluk ve sağlamlık itibarıyla emsalsizdir.

YERLİ MALLAR PAZARI
İstanbul - Beyoğlu - Ankara - Samsun.

Beykoz kundura fabrikası da SUMERBANK fabrikalarındandır.

Resim 2.22: Sümerbank kunduralarının afiş ve reklamları.²⁷

Ulusal ekonominin hedeflerine uygun kalarak, verimlilik ve karlılık ilkeleri doğrultusunda çalışmalarını sürdüren Sümerbank, bünyesine yeni fabrika ve sanayi tesislerini katarak yurdun dört bir yanına kadar üretim alanlarını genişletmiştir. 1937 yılında açılan Nazilli Basma Fabrikası ve 1938 yılında hizmete giren Sümerbank Merinos Yünlü Sanayi Dokuma Fabrikası Türkiye'nin tekstil endüstrisini ileri taşımıştır. 1950'li yıllarda Türkiye'de Sümerbank'ın katkılarıyla var olan birçok fabrikanın yanı sıra özel işletmelerin de faaliyette göstermesi Türkiye'deki tekstil endüstrisine ivme kazandırmıştır. Tekstil endüstrisinin gelişmesi ile doğru orantılı olarak kişiye özel el yapımı şapka ve ayakkabı yapan atölyelerin varlığını koruduğu bilinmektedir. Bunun yanı sıra ayakkabıcılık alanında makine kullanımına başlanmıştır. Ayakkabılar hakiki kösele ve deriden yapılmış, giysilerde yerli kumaşlar %100 yün, pamuk veya yün-pamuk karışımı olarak kullanılmıştır.

Kırsal bölgelerde yaşayan çocukların giysi seçenekleri daha az olmakla birlikte eskiyen giysiler onarılarak kullanılmıştır. Aksesuar kullanımları ise hava şartlarının ve yaşam koşullarının gerekliliği doğrultusunda gelişmiştir. Açık alanlarda fazla zaman geçirdikleri için başlarına kasket takmışlar, toprak zeminde oynadıklarından su geçirmeyen, kolay temizlenen ve uzun ömürlü lastik ayakkabılar giymişlerdir.

²⁷ <https://www.kundurahafiza.com/arsiv>

1960 ve 1970'li yıllarda konfeksiyonun artması çocuk giysi tasarımları ile birlikte çocuk aksesuarlarının kullanım alanlarını genişletmiştir. Bu dönemde çocuklar, yetişkinler gibi şapka, kravat, pantolon askısı takmış, çanta gibi aksesuarlar kullanmışlardır.

1980'li yıllarda Türkiye, tekstil ürün çeşitliliğini ve tekstil ürünlerini ihraç ettiği ülke sayısını arttırmıştır. Makine yatırımlarının artması sonucu ayakkabı sektörü de önemli ölçüde gelişim göstermiştir. Konfeksiyon ve mağazacılık yurdun geneline yayılmaya başlamıştır. Kentlerdeki giysi, kumaş, aksesuar ve ayakkabı mağazalarının sayısı artmıştır.

1990'lı yıllarda yetişkinler kadar çocuklar için de üretilen şapka ve saç bandanaları hem güneşten korunmak için hem de popüler bir aksesuar olarak kullanılmıştır. Amerika'da ve Avrupa'da da sıklıkla tercih edilen bu bandanalar, genellikle beyaz tişört ve denim pantolon gibi rahat kombinler ile kullanılmıştır. Farklı renk seçeneklerine sahip desenli şapka ve bandanalar giysilerin tamamlayıcısı olmuşlardır.



Resim 2.23:1990'lı yıllara ait Mc Call's dergisindeki çocuk şapkaları ve 1993 yılına ait Mary-Kate ile Ashley Olsen'in çocukluk fotoğrafı.²⁸

²⁸ <https://www.bonanza.com/listings/Infants-Boys-Girls-Baseball-Cap-Sailor-Bush-Sun-Bucket-Hats-Sew-Pattern-S-L/553520015>, <https://www.usmagazine.com/celebrity-news/pictures/mary-kate-and-ashley-through-the-years-201196/15534-2/>.

1990'lı yılların rahatlığını simgeleyen en popüler giyim elemanlarından biri de; yanıp sönen ışıklarıyla çocukların ilgisini çeken ışıklı spor ayakkabılar olmuştur. Özellikle karanlıkta daha iyi fark edilen ışıklar, çocuklar yürüdükçe yanıp sönmektedir.



Resim 2.24: 1990'lı yıllara ait ışıklı spor ayakkabı.²⁹

Bu yıllarda çocuk giysi tasarımları ve aksesuarları çocukların ilgi alanlarına göre tasarlanmıştır. Giysilerin ve aksesuarların renkleri, kız ve erkek çocukların cinsiyetlerine göre ayrılmıştır. Kız çocukları için; renkli plastik ayakkabılar, bileklikler, tokalar, güneş gözlükleri ve şapkalar, erkek çocukları için ise; pantolon askıları, kasketler ve güneş gözlükleri gibi aksesuarlar üretilmiştir.



Resim 2.25: 1990'lı yıllara ait çocuk giysi ve aksesuar örneklerini gösteren parçalar.

²⁹ <https://90larmuzesi.wordpress.com/2011/01/26/isikli-ayakkabi/>

2.1.1. Cumhuriyet'in İlanı ve 1920'li Yılların Giysi ve Aksesuarları

Cumhuriyet'in ilanından önce, ilk batılılaşma hareketleri II.Mahmut ile başlamıştır. *“Osmanlıda Batılılaşma anlayışı, giyim kuşam tarzından yaşam ve eğlenceye kadar saraydan alt tabakalara doğru egemen olmuştur.”*³¹ Osmanlı Dönemi'nde İstanbul, kendi içinde Suriçi, Surdışı ve 'Karşı' olmak üzere üç bölgeye ayrılmıştır. Suriçi'nde müslümanlar mütevazı, şeriat kanunlarının getirdiği şartlar doğrultusunda yaşarken, Surdışı'nda Rum ve Ermeni kökenli insanlar kendi inançlarının gereklilikleri doğrultusunda bir yaşam sürmüşlerdir. 'Karşı' semtinde ise Batılı ve yüksek gelirli insanların yaşadığı bilinmektedir. Bu semtte görülen canlı, modern, batılı yaşam tarzı, Müslüman mahallelerinde görülmemektedir. Giyim kuşam bu üç kesim arasında gözle görülür derecede fark göstermiştir. Müslümanların çoğunluk olarak yaşadığı bölgelerde erkekler; uzun ceket, içlik, pantolon ve başlık takarken, kadınlar üst giysilerini ferace ve çarşaflarla tamamlamışlardır. Çocukların giysileri yetişkinlerden farksız görünmektedir. Aile bireyleri çocuklarına kendilerinininkine benzer pamuklu ve keten dokuma kumaşlardan entari, uzun kollu gömlek ve pantolon, aba ve çuha kumaşından palto, yelek dikmişlerdir. Erkek çocuklar başlarına fes takmışlardır.



Resim 2.27: 1918-1922 yılları arasında İstanbul'da çocuklar. ³²

³¹ Bkz. (24), ÖNGEN, 14.

³² <https://tarikhurdu.net/osmanli-doneminde-cocuklar.html>

Cumhuriyet öncesi savaş yıllarında yurdun genelinde yoksulluk hakimdir. Bu dönemde ihtiyaç doğrultusunda kadınların da erkekler gibi çalışmaya başlaması kadınların giyim tarzını etkilemiştir. Kırsal bölgelerde ve büyük şehirlerin yoksul kesimlerinde yetişkinler, kendilerine ve çocuklarına bayramlarda giysiler almışlardır. Yırtilan çorapların yerine kullanılmış başka çoraplardan yamalar yapılmıştır. Çocuk giysileri, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın çocuklara giydirilmiştir.

Osmanlı Dönemi'nin son zamanlarında saray mensubu insanların ve üst sınıfa mensup kişilerin giysilerinde batı etkileri fazlasıyla görülmeye başlanmıştır. Paris modasının örneklerini taşıyan giysiler, Osmanlı'nın alışık olmadığı tarzda modern çizgilere sahiptir. Seçilen son halife Abdülmecid Efendi'nin kızı Dürrüşehvar Sultan'ın giysileri de Resim 2.28'de görüldüğü üzere batı modasından izler taşımaktadır.



Resim 2.28: 1922 yılında Halife seçilen Abdülmecid Efendi, kızı Dürrüşehvar Sultan ile Fransız dergisi Illustration'un kapağında.³³

³³ Haber Türk Gazetesi, Hilafetin Son Gecesi, Murat Bardakçı, 8 Mart 2015.



Resim 2.29: 1920’li yıllarda Dürrüşehvar Sultan.³⁴

1920’li yıllara ait çocuk giysileri, yetişkin giysileriyle benzer kalıp, renk ve model özelliklerini taşımaktadır. Yüksek gelirli ailelerin giysilerinde kullanılan kürk ve nakış gibi gösterişli giysi detayları, ailedeki çocukların giysilerinde de kullanılmıştır. Erkek çocuk giysileri; soluk, koyu renkli, kapak cepli, kemik düğmelerden oluşan ceketli takımlardan ve iç gömlekten oluşmaktadır. Kız çocukları ise modeli sade, genellikle açık renkli elbiseler giymişlerdir.



Resim 2.30: Olcay Toroman’ın fotoğraf arşivi; 1925 yılında Adana’da Yücebilgiç ailesi.

³⁴ Bkz. (4), TEZCAN, 53.



Resim 2.31: Ali Erkan Güneri fotoğraf arşivi; 1920'li yıllarda Tokat'da çocuklar.

29 Ekim 1923'de Cumhuriyet'in ilanından sonra ülke genelinde çağdaşlaşma adımları atılmaya başlanırken batılı giyim tarzı, halk tarafından da benimsenmeye başlamıştır. Özellikle 1925 yılında çıkarılan Şapka Kanunu sonrası ülke genelinde şapka, baston, papyon gibi aksesuarlar kullanılmaya başlanmış ve bu aksesuarlara uygun, modern tarzda takım elbiseler giyilmiştir. *“Cumhuriyet dönemi erkek moda tarzı Atatürk ve devletin üst düzey yöneticilerindeki giysilerde görülmektedir. Bu dönemde erkeklerin her zaman bakımlı, modern ve şık oldukları görülür. Silindir panama şapka, papyon, golf pantolon, pelerin, beyaz mendil gibi daha önce halk hayatında yeri olmamış giysi ve aksesuarlar, boy göstermeye başlamıştır.”*³⁵ Bu doğrultuda kadınların görünümü de modern bir değişim sürecine girmiştir. Çocuklar, yetişkinlerin giysilerine benzer giysiler giymiş, geliri yüksek olan ailelerin çocukları ise toplumun çağdaşlaşma hareketine ayak uydurarak batı tarzı şapka ve ayakkabı gibi aksesuarları ile giysilerini tamamlamışlardır. Şapkacıların yetersiz kalması sonucu birçok yerli terzi, şapka ve kasket yapımına başlamıştır.

³⁵ Bkz. (24), ÖNGEN, 17.

Şapka Kanunu'nun kabul edilmesiyle birlikte tüm resmi dairelerde ve eğitim kurumlarında şapka kullanımı zorunlu olmuştur. Ortaokul ve lise öğrencileri de okul üniformaları ile birlikte kasket takmaya başlamışlardır. Takılan kasketlerin üzerini her okula göre farklı renkte şerit çevrelemiştir ve ön yüzünde sarı teneke parçasından çelenk, çeleğin üzerinde de ay yıldız vardır.



Resim 2.32: 1930'lu yıllarda kasket ve üniformalarıyla ilkokul öğrencileri.³⁶

Okuldan sonraki zamanın çoğunu sokakta oyun oynayarak geçiren çocuklar, mevsim durumuna göre üzerlerine genellikle ceket veya yelek, bürümcük kumaşından gömlek, altlarına kısa pantolon ve uzun örme çorap giymişlerdir. Yokluğun yaşandığı bu zamanlarda çocukların, ayakkabılarının eskimemesi için dışarı çıktıklarında yalın ayak oyun oynadıkları Bekir Onur'un "Türk Modernleşmesinde Çocuk" adlı kitabında geçmektedir.³⁷

³⁶ <https://mustafakemalim.com/1930ların-ataturk-turkiyesini-ozleten-200-fotograf/>

³⁷ Bkz. (1), ONUR, 234.

Cumhuriyet döneminde talebin az olması ve üretimin tamamen el işçiliğine dayanması gibi nedenlerden dolayı ayakkabı üretimi kısıtlı kalmıştır. “*Ayakkabının kullanımı, estetik yönü ve kullanılan malzemeler ile ortaya koyduğu sonuç insanın ekonomik ayrıcalığını, statüsünü ve var olduğu kültürü yansıtmaya özelliği hep ön planda olmuştur.*”³⁸ “*Şehir ve kasabalarda yaşayanların önemli bir bölümünün ısmarlama ayakkabı giydiği bu dönemde, sipariş üzerine ayakkabı üreten ayakkabı ustaları vardır.*”³⁹ Yerli ayakkabılar, ithal gelen ayakkabı modelleri örnek alınarak Türk ustalar tarafından el işçiliğiyle yapıp üretilmiştir. Üst sınıf aileler kendileri gibi çocuklarına da ısmarlama ayakkabılar yaptırmışlardır. Çeşitliliğin ve üretimin az olması nedeniyle düşük gelirli ailelerin çocukları ise genellikle birbirinin aynısı olan lastik ayakkabıları giymişlerdir.

İmkanların kısıtlı olduğu 1920’li yıllarda yeni alınan ayakkabı ve giysiler Türk toplumu için bayram günlerinin beklenen armağanlarından biri sayılmıştır. Özellikle çocuklar bayramları sabırsızlıkla beklemişlerdir. Tüketimin fazla olmadığı bu yıllarda aileler çocuklarını, bayram günleri giymeleri için alınan yeni elbise ve ayakkabılarla sevindirmişlerdir. Bu gelenek uzun yıllar sürdürülmüştür. Alınan bu yeni giysiler eskiyene kadar özel günlerde kullanılmıştır.

Çocuklar için en önemli resmi bayramlardan biri olan; 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 23 Nisan 1929 gününde çocuklara armağan edilmiş ve ilk hafta çocuk haftası olarak kutlanmıştır. Bu yıldan itibaren 23 Nisan günleri çocuklar, temsili olarak bazı görev yerlerine oturtularak; geleceğin temsilcilerinin çocuklar olduğu vurgulanmıştır.

1929 yılından itibaren her yıl kutlanan 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı törenleri için çocuklara yeni giysiler dikilmiş, çocuklar için hazırlıklar yapılmıştır. Çocuklar törenlerde rengarenk elbiseler, resmi üniformalar ve takımlar giyerek günün önemini yansıtmışlardır.

³⁸ H. Meryem İMRE, Tarihsel Gelişim İçerisinde İnsan, Moda, Ayakkabı İlişkisi, Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD), 193.

³⁹ Songül KURU-Candan PAKSOY, Anadolu’da Ayakkabı ve Cumhuriyet Dönemi Ayakkabı Kültürü, 826.



Resim 2.33: Ankara Palas'ta 23 Nisan 1929 günü düzenlenen çocuk balosunda Mustafa Kemal Atatürk ve Türk çocukları.⁴⁰

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın ilanından sonra çocukların varlığı Türkiye Cumhuriyeti için daha fazla anlam kazanmıştır. Türk toplumu için çocukluk algısı gelişmeye ve çocukların ihtiyaçları esas alınarak hareket etme adımları atılmıştır.

⁴⁰ Bkz. (13), BENAZUS, 26.

2.1.2. 1930 ve 1940 Yılları Arası Giysi ve Aksesuarlar

Türkiye’de modernleşme adımları atılırken, yeni bir yaşam biçimi, ekonomi, kültürel ve sosyal yapılanmaların oluşturulması hedeflenmiştir. Bu hedeflerin ulaşılabilir duruma gelmesi için endüstriyel anlamda atılan en büyük adımlardan biri 1933 yılında açılan Sümerbank tekstil fabrikaları olmuştur.⁴¹ *“Toplumda kendi malını üretme ve nitelikli iş gücünü arttırmayı hedefleyen bu atılım, giyimi sadece ısmarlama terzi ürünü olmaktan çıkararak, modanın tüm sosyal sınıflara yayılmasını sağlamıştır.”*⁴²

Türkiye Cumhuriyeti’nin geleceği için endüstriyel alanda atılan adımlar sonrası Mustafa Kemal Atatürk’ün diğer bir hedefi; Türk toplumunun sosyolojik gelişimine modern tarzı ve bakış açısını yansıtmak olmuştur. Bu hedef doğrultusunda 1934 yılında Kıyafet Kanunu onaylanmış ve Türkiye Cumhuriyeti’nde çağdaş yaşamın kapıları aralanmıştır.

Türk toplumunun giyim tarzındaki değişimler ilk başta erkek modasını etkilemiştir. Çizgili veya desensiz, kahve ve gri tonlarında, cepli ceketli takımlar giymiş, fötr, silindir şapkaları ve cep mendilleri kullanmışlardır. Kadın modası zaman içerisinde gelişen batı tarzından etkilenecek modern bir görünüme kavuşmuştur. Diz altı etekler, yünlü krepten tayyör ve döpiyesler ve şapkalar kullanılmaya başlanmıştır. Çocuk giysileri ise cinsiyetlere göre erkek ve kadın giysilerinden örnek alınarak modellenmiştir. Bu yıllarda ağırlıklı olarak yünlü ve pamuklu kumaşlar sıklıkla kullanılmıştır. Patiskadan içlikler ve iç çamaşırları, pazenden elbiseler, çuhadan paltolar yapılmıştır. Erkek çocuklar, dizlerinin biraz yukarısına kadar uzanan genellikle pötikareli dokuma kumaştan kısa pantolon ve uzun kollu gömlekler, kız çocukları tek renk veya desenli pamuklu dokuma kumaştan diz altına kadar uzanan elbiseler giymişlerdir.⁴³ Ülkedeki ekonomik kriz, giysilerde sade modellerin varlığı ile kendini göstermiştir.

⁴¹ <http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Hakkimizda?tip=3>

⁴² Bkz. (24), ÖNGEN, 18.

⁴³ Bkz. (1), ONUR, 222.

Özel günlerde ve bayram günlerinde çocukların fotoğraf stüdyolarında fotoğrafları çektirilmiştir ve bu fotoğraflar o dönemin giysi ve aksesuarlarını en iyi şekilde yansıtmıştır. Resim 2.24'te 1930'lu yıllara ait fotoğrafta bir kız çocuğunun kollarında altın bilezikler, başında renkli bir kurdele, beyaz renkli örme çorapları ve siyah ayakkabıları; erkek çocuğun ise dokuma kısa pantolonlu takımının üzerinde papyonu ve ceketi altında uzun örme çorapları ve deri siyah ayakkabıları görülmektedir.



Resim 2.34: 1930'lu yıllara ait kız ve erkek çocuk fotoğrafı.

Gelişmiş şehirlerde yaşayan varlıklı aileler, genellikle yurt dışından ithal edilen giysiler giymişlerdir. İthal giysilerine ek olarak sınırlı sayıda ısmarlama dikim yapan yerli terzilere, beğendikleri modellerdeki giysileri diktirmişlerdir. Çocukların

giysileri de ebeveynlerinde olduğu gibi terziler tarafından veya dikişten anlayan aile büyükleri tarafından dikilmiştir.



Resim 2.35: 1930'lu yıllara ait bir aile fotoğrafı ve 1938 yılında Adana'da bulunan Birsen Köymen'e ait bir fotoğraf.⁴⁴

Türkiye'de devlet eliyle kurulmuş ilk basma fabrikası olan Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası, 9 Ekim 1937'de Atatürk tarafından açılmıştır. Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası, Mustafa Kemal Atatürk'ün sosyal fabrika düşüncesi olarak hayata geçirdiği ilk fabrikadır. Burada çalışan işçiler için; halkevleri ve sinema salonları açılmış, spor kulüpleri ve korolar kurulmuş, balolar ve partiler düzenlenmiştir. Çalışanların okuma yazma öğrenmesi için okuma-yazma kursları ve çalışan işçilerin çocukları için kreşler açılmıştır.

⁴⁴ <https://mustafakemalim.com/1930larin-ataturk-turkiyesini-ozleten-200-fotograf/>



Resim 2.36: 1930'lu yıllarda Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası tarafından verilen giysiler ile işçi çocukları.⁴⁵

*“Nazilli Sümerbank Basma Fabrikası, 1930’ların dünyasında bir benzerine daha rastlanmayacak kadar özgün bir “sosyo-kültürel” ekonomi projesidir.”*⁴⁶ Fabrika, dokuma, basma, desen, gravür ve baskı olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Altı ayda bir, üretilen kumaşlardan halka bedava basma dağıtılmıştır. Ülkenin geneline renkli ve desenli birçok basma buradan ulaşmıştır.

Sümerbank’ın Türk toplumu üzerinde, eşitleyici ve sınıfsal ayrımı birleştirici bir tarafı olmuştur. Kentlerde veya kırsal bölgelerde zengin, yoksul herkesin evine Sümerbank’ta üretilen pamuklu kumaşlar (pazen, basma, tobralko ve divitin gibi) girmiştir.⁴⁷

1938 yılında Türkiye’de sanayileşme adına atılan adımlardan en önemlisi Merinos Yünlü Sanayi Dokuma Fabrikası’nın açılmasıdır. Üretimine iplikle başlayan fabrika,

⁴⁵ <http://cumhuriyettarihimiz.blogspot.com/2015/08/nazilli-sumerbank-basma-fabrikas-2.html>

⁴⁶ <https://tarihturklerdebaslar.wordpress.com/2018/02/07/ataturkun-sosyal-fabrika-projesi-nazilli-basma-fabrikasi/>

⁴⁷ <http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Hakkimizda?tip=3>

sonraki yıllarda dokuma makineleri ve apre tesisleriyle en büyük entegre yünlü kumaş fabrikası olarak tüm dünyaya adını duyurmuştur.



Resim 2.37: 1930'lu yıllarda Tokat'ta eğitim gören çocuklar.

1939-1940 yıllarından itibaren Türkiye II.Dünya Savaşı'ndan önemli ölçüde etkilenmiştir. *“Savaşla birlikte başlayan ekonomik güçlükler ve sıkıntılar ülkede bir ekonomik bunalımın yaşanmasına neden olmuştur.”*⁴⁸ Devlet, geçim sıkıntısı sebebiyle gündelik hayatı olumsuz yönde etkilenen halk için, beslenme konusunda gıda yardımı yapmış, tekstil alanında düşük fiyatlı giysi üretimine başlamıştır.

Bu yıllarda tekstil endüstrisinin standartları düşük tutulmuştur. İnsanlar tasarruflu yaşam biçimini benimsemişlerdir. Sökülmüş, eskimiş eski giysiler uzun bir süre onarılarak kullanılmaya devam edilmiştir. Üretimin sıkıntısız yürütülebilmesi için köylere verilen dokuma tezgahlarıyla köylülerin ek gelir elde etmesi sağlanmıştır.⁴⁹ İnsanlar kendileri ve çocukları için giyecekleri giysileri üretmeye başlamışlardır. Ülke genelinde geçim sıkıntısı varlığını sürdürürken, köylülerin kendi kendini

⁴⁸ Ceren UTKUGÜN, Şaban ORTAK, 1939-1945 Yılları Arasında Halkın Sosyo-Ekonomik Düzeyini İyileştirmeye Yönelik Bir Çözüm: Köylü Tipi ve Halk Tipi Elbise Uygulamaları, Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 24.

⁴⁹ A.g.m., 25.

kalkındırması amacıyla Köy Enstitüleri adı verilen eğitim kurumları açılmıştır. Burada gençler ve çocuklar uygulamalı ve kalıcı dersler görerek hayata hazırlanmışlardır.

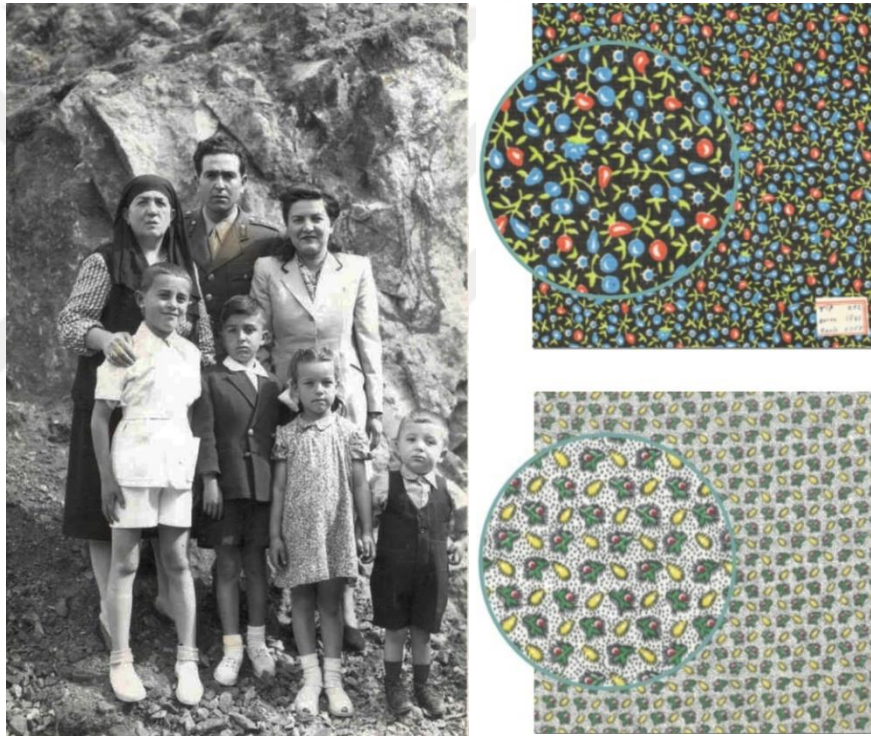


Resim 2.38: 1940'lı yıllarda Köy Enstitüleri'nde mutfak eğitimi alan kız öğrenciler.⁵⁰

⁵⁰ <https://ekmekvegul.net/sectiklerimiz/gunun-fotografi-koy-enstitulerinde-kiz-ogrenciler>

2.1.3. 1950 ve 1970 Yılları Arası Giysi ve Aksesuarlar

1950’li yıllarda Sümerbank kendi bünyesindeki dokuma ve basma üreticiliğini sürdürmüş, ülkenin tekstil, ayakkabı, kağıt, sanayii gibi birçok ihtiyacını karşılamaya devam etmiştir. “*Bu dönemde devletin ekonomik faaliyetlere müdahalesi, özel teşebbüsü sınırlamak ve kontrol etmekten çok onu teşvik ve desteklemeye yönelik olmuştur. İşte bu yıllarda verilen teşvikler sayesinde 1950’li yıllardan itibaren dokuma sanayiinde önemli gelişmeler olmuş ve irili ufaklı bir çok işletme kurulmuştur.*”⁵¹



Resim 2.39: 1950’li yıllarda çocuk giysileri ve fotoğraftaki kız çocuğunun üzerindeki elbisenin kumaşına benzer Sümerbank kumaşları.⁵²

1950 yılları, Türkiye’de moda kavramının önemsenemeye başladığı ve giysilerin yalnız ihtiyaç doğrultusunda giymekten çıktığı bir dönemin de başlangıcı olmuştur. Giyinmek, yeniden bir statü ve yaşam biçiminin simgesi olmuştur. Kadın ve erkek modasında keskin ve geometrik hatlar ön plana çıkmıştır. Çocuk giysileri, çocukların

⁵¹ Halil Yıldız, Türkiye’nin Sanayileşmesinde Dokuma Sanayiinin Yeri ve Önemi, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 400.

⁵² <http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen/Desen/1717>, <http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen/Desen/405>

yaşam koşullarına ve hareket kabiliyetlerine uygun biçimde şekillenmiştir. Çocukluk kavramı ve çocukların ihtiyaçlarına uygun biçimde hareket etme bilinci, yetişkinler tarafından benimsenmeye başlamıştır. Kısa pantolonlar, kısa kollu gömlekler erkek çocuklarının ergonomik açıdan en rahat kullandıkları kombinlerdir. Pantolon ve paltoların üzerine nakışlar yapılmıştır. Kız çocukları renkli, desenli elbiseleri ve bu yıllarda sık rastlanan denizci ve çiçek motifli örme trikoları günlük yaşamlarında kullanmışlardır.

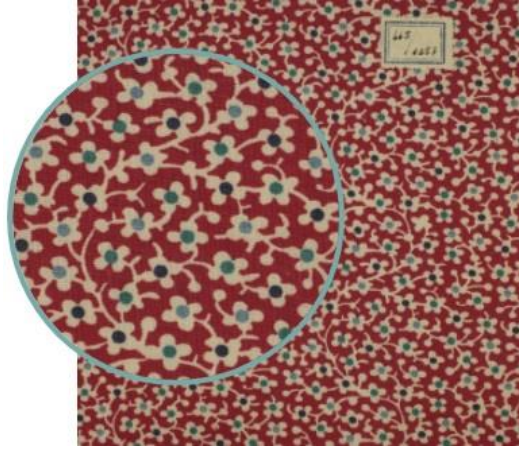


Resim 2.40: 1950’li yıllarda kız ve erkek çocuklar.⁵³

Bu yıllarda tercih edilen iplik türleri; yüksek ve orta kalitede yün, pamuk, ipek ve suni ipekten oluşmaktadır. Özellikle pazen, diril, çuha, basma ve poplin kumaşları kullanılmıştır. Sümerbank’ın ürettiği basma kumaşlar yurdun genelinde en çok kullanılan kumaşlardır. *“Bu yıllardaki en popüler desenler halk arasında, “mineli, yandım alamadım, tarla sattıran” olarak da adlandırılan çiçekli desenlerdir.”*⁵⁴

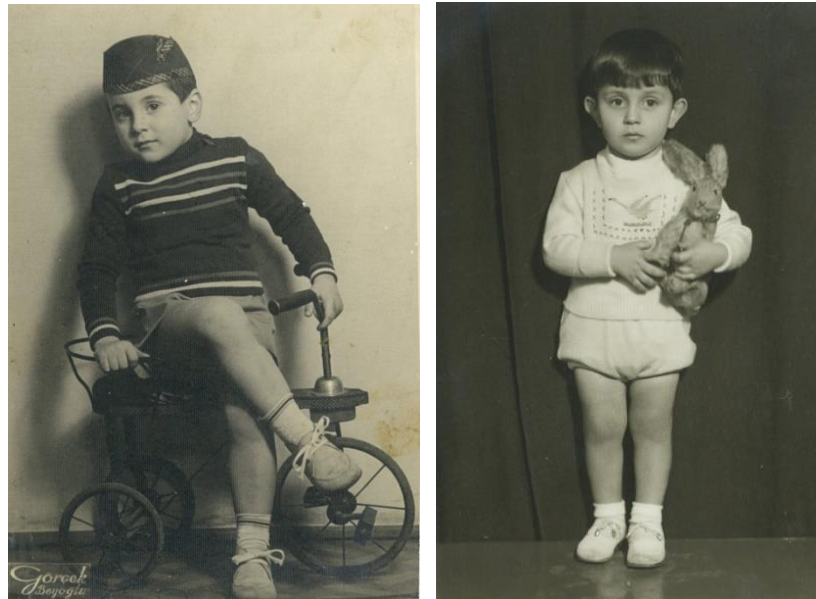
⁵³ Antik Gramofon, Kadıköy.

⁵⁴ Gazete Duvar, Geçmişten Bugüne Sümerbank ve Moda, Serkan Alan, 14 Oca 2018.



Resim 2.41: Sümerbank tarafından 1956 yılında üretilen halk arasında "tarla sattıran", "yandım alamadım" olarak bilinen küçük desenli pamuklu kumaş.⁵⁵

1950 yıllarının sonlarına doğru sanayileşme adımları, büyük şehirlerde yavaş yavaş mağazacılık kavramının kendini göstermesine olanak sağlamıştır. Fatih, Beyoğlu ve Eminönü gibi semtlerde kumaş ve giysi üzerine mağazalar açılmaya başlamıştır. Giysilerde modern ve birbirleriyle uyumlu bir görünüm hakimdir. Kız çocukları ve erkek çocukları için giysi alternatifleri artmış ve modeller birbirlerinden ayrılmaya başlamıştır.



Resim 2.42: Prof. Yusuf Murat Şen'in fotoğraf koleksiyonundan 1950'li yıllarda erkek çocuklar.

⁵⁵ <http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen/Desen/57>



Resim 2.43: 1952 yılında Şeker Bayramı'nda çekilmiş anne-kız fotoğrafı.⁵⁶

1950'li yıllarda kız çocuklarına günlük hayatta giymeleri için genellikle çiçek desenli ve renkli kumaşlardan elbiseler dikilmiştir. Bayram gibi özel günlerde ise dizin biraz üzerinde kabarık elbiseler giymişlerdir. 1950'li yılların özel davet giysilerine; yapma çiçekler, fiyonklar, eşarplar, eldivenler ve şapkalar eşlik etmiştir. Resim 2.29'da bayram günü için hazırlanmış bir kız çocuğunun üzerinde yetişkin kadın modasında da görülen giysi detayları görülmektedir. Karpuz kollu, açık renkteki elbiseyi başa takılan fiyonk toka ile eldivenler tamamlamaktadır.

Bu yıllarda üst ve orta sınıf ailelerin çocukları arasındaki ilişkilerde giydikleri giysiler ve kullandıkları şapka, ayakkabı gibi aksesuarlar çocuklar arasındaki ekonomik farklılıkları yansıtmıştır. Yüksek gelirli ailelerin çocukları modern tasarımlardan oluşan elbise, pantolon, ceket ve gömlek takımlar; ithal marka çanta, gözlük ve şapka gibi aksesuarlar kullanmışlardır.

Küçük kentlerden büyük kentlere göç eden ailelerin çocukları, benimsemiş oldukları Anadolu kültürünün etkilerini sürdürmüşlerdir. Çalışmak zorunda kalan dar gelirli

⁵⁶ Kadıköy Antikacılar Çarşısı.

ailelerin çocukları, kırsal bölgelerde giyilen giysilere benzer giyinmişlerdir. Kentlerdeki olanaklardan faydalanamayan aileler çocuklarına, kendi diktikleri elbiseleri, pantolonları, iç gömleklere ve el örgüsü kazakları uzun bir süre giydirmişlerdir.



Resim 2.44: 1954 yılında Beyoğlu pazarında hamallar.⁵⁷ (Fotoğraf: Ara Güler)

1960'lı yıllarda kırsal bölgelerde yaşayan çocukların giyim tarzı 1950'li yıllardaki giysiler ile aynıdır. Çocuklar, genellikle aile büyüklerinin diktikleri giysileri giymiştir. Giysiler eskidikçe onarılarak uzun yıllar kullanılmıştır. Büyük şehirlerde yaşayan ve şehrin gelişen imkanlarını kullanabilen çocukların ayakkabıları ve giysileri ise; Beyoğlu, Eminönü ve Fatih bölgelerindeki mağazalardan temin edilmiş veya bedene uygun giysi bulunamaması durumunda terzilere diktirilmiştir. Özellikle İstanbul'un Fatih semtinde bulunan Atalar mağazası, İnci ve Müderrisoğlu ayakkabı mağazaları 1960 yıllarının en popüler mağazalarıdır. Çeşitli semtlerdeki bu mağazalarda çocuklar için farklı kumaş türlerinde giysi ve aksesuarlar satılmıştır. Çocuklar için üretilen aksesuarlar arasında; şapka, çorap, papyon, pantolon askısı gibi aksesuarlar bulunmaktadır. Şapka üretimi bu yıllarda yaygındır. Özellikle yüksek gelirli ailelerin kullandığı fötr ve silindir şapkalara çocukların ilgisi de büyük

⁵⁷ <https://www.araguler.com.tr/tr/istanbulphotos3.html>

olmuştur. Resim 2.45'deki 1960'lı yılların sonuna ait fotoğrafta çocukların üzerindeki giysiler Fatih semtindeki mağazalardan temin edilmiştir. Bu fotoğraftaki erkek çocuğun üzerinde yünlü kumaştan üretilmiş bir palto ve onu tamamlayan fötr bir şapka bulunmaktadır. Paltonun içine giydirilen beyaz gömlek ve boynundaki siyah papyon ile tamamlanmıştır. Fotoğraftaki kız çocuğunun üzerinde; ince örme kumaştan, üzeri ev ve ağaç motifleriyle işlenmiş bir elbise vardır. Küçük erkek çocuğun üzerinde ise; kalın desenli örme bir kazak ve pantolon bulunmaktadır.



Resim 2.45: 1967 yılında İstanbul'da çekilmiş İlknur, Ünsal ve Ünal Altıkulaç'a ait fotoğraf.⁵⁸

1960 yıllarının tekstil endüstrisinde pamuklu ve yünlü dokuma önemli bir yerdedir. Bunların yanı sıra yatırımlar sonucu, suni, sentetik ve ipek ipliği ile suni sentetik ve ipekli dokuma sanayiinde önemli gelişmeler elde edilmiştir.⁵⁹ Sentetik elyaf üretimi ilk kez 1964 yılında Bursa Sifaş İplik Fabrikası'nda başlamıştır. Sentetik kumaşlar; bluz, elbise, astar ve özel yapım giysilerde kullanıldığı gibi döşemelik, perde ve yatak örtüsü gibi ev tekstilinde de kullanılmıştır. Sentetik elyafların kullanımı, parlak renklere boyanabilir olması ve rahat yıkanabilir olması gibi sebeplerden kısa sürede yaygınlaşmıştır. Kullanım alanlarının genişliği ile birlikte kullanışlı olması tekstil endüstrisinde tercih edilmesini sağlamıştır. Doğal elyaftan üretilen kumaşların

⁵⁸ Hasan Altıkulaç'ın fotoğraf arşivi..

⁵⁹ Bkz. (51), YILDIZ, 401.

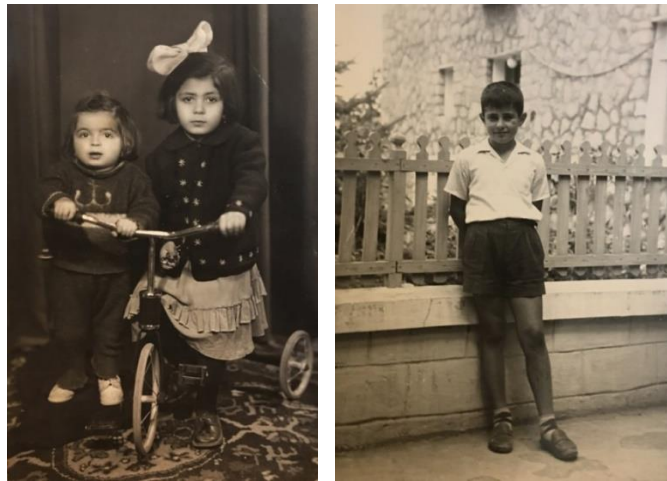
zeminine renk basıldıktan sonra desenler oluşturulurken; sentetik kumaşlarda zemin rengi kullanılmadan, kumaş üzerine farklı renkte desenler basılmıştır. Sentetik elyafta kullanılan renklerin çeşitliliği desenlerin tasarımlarını da etkilemiştir.



Resim 2.46: Pamuk elyaftan ve sentetik elyaftan üretilen Sümerbank desenleri.⁶⁰

Kumaş cinslerinin değişimi ile birlikte desenler de gelişmeye ve farklılık göstermeye başlamıştır. Sümerbank'ın çiçek desenli pazen kumaşlarına ek olarak geometrik ve hayvan figürlü desenler tasarlanmaya başlanmıştır.

Bu yıllarda yaşayan halk, kendileri ve çocukları için tekstil, ayakkabı ve aksesuar ihtiyaçlarını toptan fiyatına perakende satışların yapıldığı yerlerden temin etmiştir. Perakende satışların yoğun olduğu bölgeler; İstanbul'da Kapalıçarşı, Sultanhamam, Sirkeci, Bahçekapı, Eminönü, Mısırçarşısı, Yemiş, Rüstempaşa, Mercan, Bakırcılar'dır.



Resim 2.47: 1960 yıllarına ait çocuk giysileri.

⁶⁰ <http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen/Desen/38>, <http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen/Desen/7109>.

Türkiye’de bu yıllarda ebeveynler, kendileri ve çocukları için ihtiyaçları dışında giysi ve aksesuar alışverişi yapmayı tercih etmemişlerdir. Savaş yıllarının ülke üzerinde bıraktığı tasarruflu yaşama alışkanlığı sebebiyle halk, genellikle kılık kıyafet gereksinimini özel günlerde ve bayram günlerinde temin etmiştir.

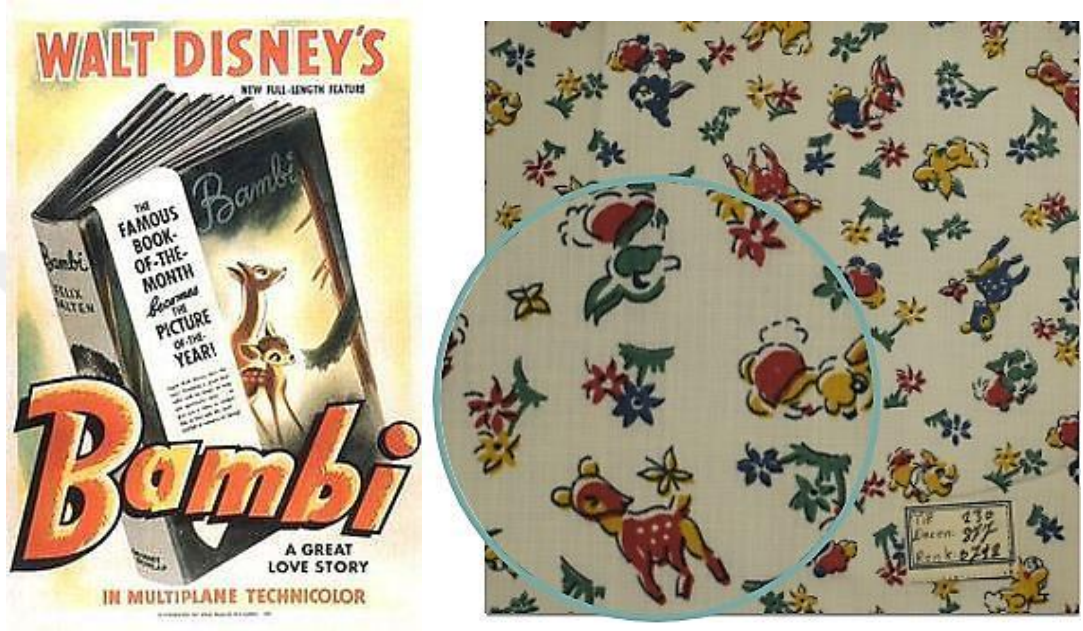
Çocuklar için bayram günleri bir başka değer taşımaktadır. Bayram demek; yeni giysi, yeni ayakkabı ve oyuncak demektir. Normal günlerde çok sık alışveriş yapamayan aileler, bu zamanlarda çocuklarına gerekli ihtiyaçları ve istedikleri giysileri alarak onları mutlu etmişlerdir. 1960’lı yıllarda konfeksiyon mağazalarının belli başlı semtlerde olduğu bilinmektedir. Bu sebeple çocuklara genellikle aynı yerlerden benzer giysiler alınmıştır. Bir ailede yaşları birbirine yakın çocuklar varsa, birbirlerini kıskanmamaları ve kardeş olduklarının anlaşılması için genellikle çocuklara aynı giysiler alınmış ve giydirilmiştir.

Bu yılların en çok tercih edilen çocuk giysileri; özellikle diz üstü kısa pantolonlardır. Bunu desenli gömlekler, triko kazaklar, fırfırlı kısa elbiseler, paltolar takip etmiştir.



Resim 2.48: Hasan Altıkulaç fotoğraf arşivi; 1967 yılında İstanbul’da bir örnek giyinmiş iki kardeş; Ünal ve Ünsal Altıkulaç.

1960'lı yılların düşünel canlılığına en büyük katkı, sinema endüstrisinden gelmiştir. Bu yıllarda sinema, Dünya'nın her yerinde olduğu gibi moda anlayışına da yön vermiştir. Çocuk giysilerine, çocukların ilgisini çeken ev tekstili ürünlerine ve oyuncaklara film karakterlerinden izler yansımaya başlamıştır.



Resim 2.49: Bambi filmi ve Sümerbank'ın ürettiği hayvan motifli desen.⁶¹



Resim 2.50: Diğer ülkelerde üretilmiş Bambi desenine benzer örnekler.

⁶¹ <http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen/Desen/535>

1970’li yıllar Türkiye’de tekstil endüstrisinin dışa açılmaya başladığı ve konfeksiyon çalışmalarını güçlendirdiği yıllardır. Bu yıllarda Sümerbank yerel marka olarak ülke genelinde önemli bir yer edinmiş, tekstil ve aksesuarları alanında yaptığı üretimler ile yerini kuvvetlendirmiştir. İstanbul ve Ankara gibi gelişmiş şehirlerin merkezi semtlerinde; kadın, erkek, çocuk giysileri ve aksesuarları satan mağazalar ana caddelerde yerlerini almıştır. Bu mağazalardan bazıları; Atalar, Vakko, Altınyıldız, YKM gibi konfeksiyon mağazalarıdır.

1970’li yılların moda anlayışında; iri çiçekli, çizgi ve geometrik desenli, canlı renkli mini elbiseler ve gömlekler, motifli örme kazaklar, hırkalar, fitilli kadife pantolonlar, şapkalar ve eldivenler kullanılmıştır. Örme makineler, ceket ve palto gibi dış giysilerin üretilmesi için de tercih edilmiştir. Kadın ve erkek modasındaki canlılık çocuk giysilerine de yansımıştır.



Resim 2.51: 1970’li yıllarda Tülay ve Tuncer Altıkulaç’a ait fotoğraflar.



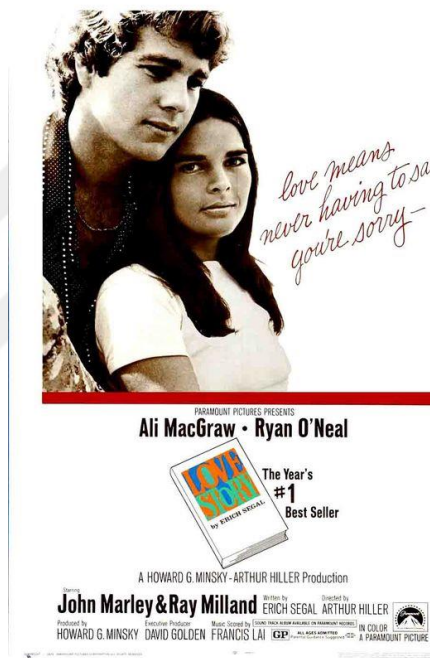
Resim 2.52: 1970’li yıllarda kız ve erkek çocuk giysi örnekleri. (Ülkan ve Mehmet Bilgin)⁶²

Bu yıllarda çocuk giysileri en az kadın ve erkek giysi tasarımları kadar modern ve gelişmiştir. Giysilerin birbiriyle uyumu, ve kalitesi oldukça yüksektir. Kız çocukları, erkek çocukları gibi pantolon ve gömlek gibi giysilere iyice alışmıştır. Erkeklerin pantolon boyları dizin üstüne çıkmıştır. Desenli triko ve polo yaka tişörtler kısa pantolonlarla birlikte kullanılmıştır.

Oyuncak Müzesi’nin kurucusu Sunay Akın ile 2019 yılının Mart ayında yapılan röportajda, 1970’li yıllardaki çocuk giysilerinden ve çocukluğundan; “İlk akıla gelen kısa pantolonlardır. Ben de kısa pantolon giyen çocuklardandım. Fakat onlar şort değil, kısa pantolondur. Şort daha çok spor amaçlı giyilen giysilerdendi. Günlük kıyafetlerimiz beli lastikli pantolonlardı. Özel günlerde ise çok güzel takımlarımız vardı, onları giyerdik. Fakat o takımları yalnızca özel günlerde giyebilirdik. Babam terziydi. Kışın peluşlu pelerin yapardı. Yazın da çocuk takımları, kısa pantolonlar ve gömlekler dikerdi. Ceketlerin ceplerine masal kahramanlarının parçalarını işlerdi.

⁶² Mithat Bilgin fotoğraf arşivi.

Örneğin; Bambi'nin.”⁶³ şeklinde döneme ait kişisel deneyimlerini ve gözlemlerini aktarmıştır. Aynı röportajın devamında, 1970'li yıllara ait giysilerin nelerden etkilendiğini ve popüler sinema filmleri ile tekstil endüstrisinin ilişkisini; “1971 yılında Üsküdar'da oturuyoruz. Annem Harem Pazarı'ndan abim ile bana iki çocuk pantolonu alıyor. Pantolonlar keten ve bej rengi. Pantolonların üzerinde ise; ‘Love Story’ şeklinde küçük küçük baskılar var. Bu demektir ki; çocuk giysileri sinemadan etkilenmiş.”⁶⁴ şeklinde bir anısından bahsederek anlatmıştır.



Resim 2.53: 1970 yılı Amerikan yapımı Love Story filmi.

1970'li yıllarda Türkiye'de televizyonun geniş kitlelere yayılmasıyla yabancı sinemaya ve karakterlere olan ilgi artmıştır. Ebeveynlerin yabancı filmlere olan ilgisi kadar çocuklar da yabancı çizgi film karakterlerinden etkilenmişlerdir. Türkiye'de üretilen giysiler, ithal giysilere benzerlik göstermeye başlamış, giysilerde kullanılan baskı desenleri ve kumaşlar değişiklik göstermeye başlamıştır.

⁶³ Sunay Akın röportajı, Oyuncak Müzesi, 20 Mart 2019.

⁶⁴ Sunay Akın röportajı, Oyuncak Müzesi, 20 Mart 2019.

2.1.4. 1980 ve 1990 Yılları Arası Giysi ve Aksesuarlar

1980’li yıllarda Sümerbank bünyesinde çalışan desen tasarımcıları, özellikle bu yıllarda çocuklara yönelik renkli, hayvan temalı desen çalışmaları yapmışlardır.



Resim 2.54: 1980’li yıllarda üretilen Sümerbank Kumaşlarından örnekler.⁶⁵

*“Türkiye tekstil sanayii, 1980’li yıllarla birlikte ülkemizde dışa dönük sanayileşme stratejisinin izlenmesiyle, tekstil ve konfeksiyon ihracatına yönelik önemli bir büyüme trendine girmiştir.”*⁶⁶ Avrupa’dan ithal edilen jakarlı dokuma makinelerinin çoğalmasıyla yeni desenler üretilmiştir. Sanayileşme ve bunun sonucunda gelişen seri üretim, tekstil endüstrisinin hız ve zaman kazanmasına olanak sağlamıştır. *“Tekstil ve hazır giyim sektörü, 1980 yılında uygulamaya konulan ihracata yönelik kalkınma politikası ile hızla büyümeye başlamış ve bu tarihten itibaren sektöre yapılan yatırımlar artmıştır.”*⁶⁷ Türkiye’de de bu süreçte birçok marka, yeni oluşumlar içerisine girerek var olmaya çalışmıştır ve böylece 1980’li yıllar marka yılları olarak anılmaya başlamıştır. *“80’li yılların tasarımlarında, kumaş teknolojisindeki yeniliklerden faydalanılmış, yeni kumaş türleri, metalik yansımali kumaşlar, ekose ve çeşitli kadife türleri, tafta, jarse, muare, muslin, organze, şifon ve ipek tüm modacılar tarafından yorumlanarak, giysilerde kullanılmıştır.”*⁶⁸

⁶⁵ <http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen>

⁶⁶ Sezin YILMAZ, Türkiye’de Tekstil Sanayininin 1980-2000 Yılları Arasındaki Durumu ve Mekansal Dağılımı, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, 1.

⁶⁷ Türkiye Cumhuriyeti-Ticaret Bakanlığı, 2019 , Hazır Giyim Sektörü Sektörün Tanımı.

⁶⁸ A.g.k., 179.

Bu yıllar, kesimi bol giysilerin, karışık renk ve desenli rahat elbiselerin, tulumların ve kısa şortların çok kullanıldığı yıllardır. Çocuk giysilerinde de ekoseli etekler ve elbiseler, kadife tulumlar, denim pantolonlar, aplike yapılmış çizgili ve hayvan desenli çocuk montları, gömlekleri en çok tercih edilen modeller olmuştur.



Resim 2.55: 1980’li yıllara ait Servet Türkmen’in çocukluk fotoğrafları.⁶⁹

Bu yıllarda çocuk giysilerinin çoğu mağazalardan temin edilmiş, özel durumlarda aileler çocukları için özel giysiler dikmişlerdir.

1980’li yıllarda çocuk modası, çocukların ilgi alanlarına göre şekillenmeye başlamıştır. Kız ve erkek çocuk giysileri için cinsiyet ayrımı belirgindir, tasarımlarda farklı renkler kullanılmıştır. Genellikle kız çocukları, pembe, kırmızı ve sarı renk tonlarında giysiler tercih ederken, erkek çocuklar mavi ve yeşil renk tonlarında giysiler giymişlerdir. Kız çocuklarına geniş yakalı, ekoseli ve büyük desenli kabarık

⁶⁹ Kemal Türkmen’in fotoğraf arşivi.

elbiseler giydirilmiştir. Bu elbiseler kurdeleler ve dantelli çoraplar ile tamamlanmıştır.



Resim 2.56: 1987 yılına ait Servet Türkmen'in çocukluk fotoğrafı.



Resim 2.57: 1980'li yıllara ait yabancı McCall's kalıp dergisindeki kız çocuk elbise modelleri ve aynı yıla ait Türkiye'deki çocuk giysileri. (Ayşegül Altıkulaç ve Hüma Aksu)

1980’li yılların modaya kazandırdığı en büyük yenilik; giyimde rahatlık kavramının oluşmasıdır. Takım elbiselerin yerini günlük şık giysiler, ceket ve pantolon takımlarının tamamlayıcısı olan fötr şapkaların yerini beyzbol şapkaları, klasik deri kunduraların yerini spor ayakkabılar almıştır. Çocukların giysileri de bu değişimden etkilenerek; yalın fakat renkli bir görünüme doğru değişmiştir. Bu yıllarda günlük hayatta rahat hareket etmek için ve spor yaparken giyinmek için eşofman takımlar kullanılmıştır.



Resim 2.58: 1980’li yıllara ait Tülay Altıkulaç’ın çocukluk fotoğrafı.⁷⁰

1990’lı yıllarda Türkiye modası, Avrupa modasından fazlasıyla etkilenmiştir. Kumaş desenleri, giysilerin formları ve renkleri Türk kadın, erkek ve çocuk giysi tasarımlarına örnek olmuştur. “*Streç kadife ve satenler, jeanler, trikolar 90’lı yıllara yeni bir bakış açıcı ve yorum getirmiştir.*”⁷¹ Teknolojinin gelişmesi ile tekstil

⁷⁰ Hasan Altıkulaç’ın fotoğraf arşivi.

⁷¹ Elif Jülide DEREBOY, **Tablolarla Kostüm Tarihi**, 188-189.

makinelerinde bilgisayar kullanımı, desenlerin seri üretilmesine yardımcı olmuştur. Bu yıllarda Türkiye’de tekstil endüstrisi, en hızlı gelişen sektör konumuna gelmiştir. Kadın-erkek ve çocuk giysi tasarım alanları genişlemiş, tasarımların kumaş, renk, desen ve model alternatifleri artmıştır. Çocuklar için rengarek, çizgili, ekoseli, çiçekli ve farklı desenlerde giysiler ve şapkalar üretilmiştir.

1990’lı yıllarda televizyon programlarının ön plana çıkmasıyla, çizgi film karakterlerinin çocuk giysilerinde nakış ve baskı desenleri olarak kullanımları yaygınlaşmıştır.



Resim 2.59: He-man çizgi film afişi ve He-man baskılı çocuk giysileri.⁷²



Resim 2.60: 1992 yılına ait Hugo televizyon oyunu ve Sümerbank'ın Hugo karakterli deseni.⁷³

⁷² <https://www.retrowaste.com/1980s/fashion-in-the-1980s/1980s-fashion-for-men-boys/>



Resim 2.61: 1990'lı yılların en sevilen çizgi filmi Looney Tunes'un giysilere yansımaları.

1990 yıllarının çocuk giysilerinde en çok tercih edilen modellerden biri salopetler olmuştur. Genellikle denim kumaştan üretilen salopetlerin üzeri çeşitli aplikeler ile süslenmiştir. Kadife ve gabardin kumaşlardan salopet modelleri de yapılmıştır. Resim 2.61'de Mary-Kate ile Ashley Olsen ikizlerinin salopet giysileri ile bir fotoğraf yer almaktadır.



Resim 2.62: Mary-Kate ve Ashley Olsen'in 1990'lı yıllara ait fotoğrafı.⁷⁴

⁷³ <https://onedio.com/haber/eski-televizyon-kanallari-618436>,

<http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen/Desen/6229>

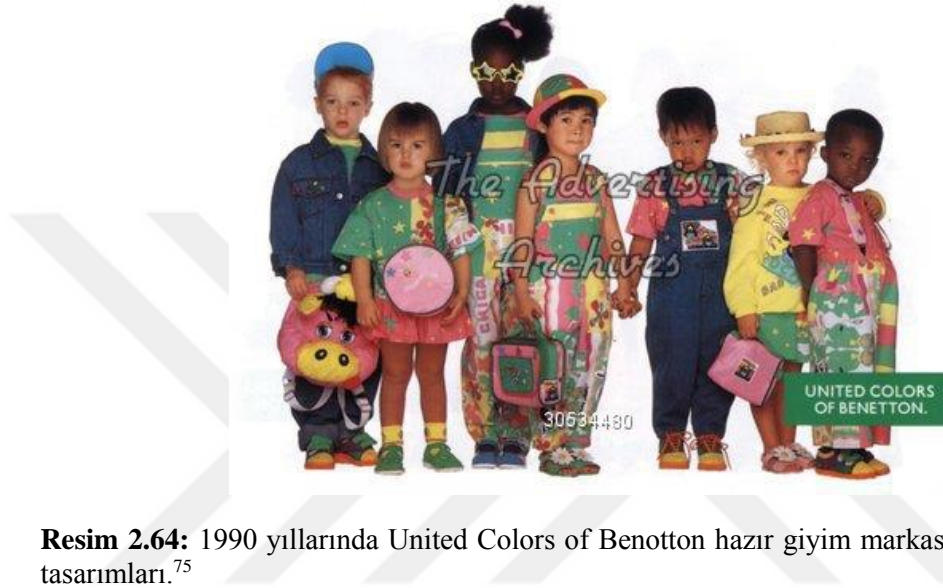
⁷⁴ <https://www.imagenesmi.com/imágenes/outfits-90s-throwback-thursday-7a.html>

1990'lı yılların ortalarına doğru kumaşlarda çiçek ve pötikare desenleri kullanılmaya devam etmiştir. Tişörtlerin ve pantolonların kalıpları daha çok geniş ve dökümlüdür. Elbiselerde karpuz kol formu, belinde kurdele ve yakasında çiçek nakış detayları kullanılan giysi tasarımları Resim 2.62'de görülmektedir.



Resim 2.63: 1994 yılında kız çocuk giysileri.

Yabancı hazır giyim markaları Türkiye’de yaygınlaşmaya başlamıştır. Lcw, Esprit ve Benetton markaları özellikle çocuk giysi tasarımları konusunda en modern tasarımlara sahip markalar olmuştur. Vakko ve Panço markaları giyim alanında en çok tercih edilen Türk markaları olmuştur.



Resim 2.64: 1990 yıllarında United Colors of Benetton hazır giyim markasının çocuk giysi tasarımları.⁷⁵

⁷⁵ <http://www.advertisingarchives.co.uk/detail/30615/1/Magazine-Advert/United-Colors-of-Benetton/1990s>

2.1.5. 2000 ve 2019 Yılları Arası Giysi ve Aksesuarlar

2000’li yılların tekstil endüstrisi, hazır giyimle birleşerek ithalat ve ihracat alanında çok önemli bir yer edinmiştir. Teknolojinin hızla ilerlemesi, tekstil endüstrisini seri üretime iterek zamandan tasarruf edilmesine ve üretimin artmasına yardımcı olmuştur. Üretilen giysi tasarımlarının; kişi, cinsiyet ve sezon bakımından birbirinden ayrılması çeşitliliği beraberinde getirmiştir. Bu çeşitlilik, kalite sınıflandırmaları içerisinde her kesime hitap eden uygun fiyatta giysi tasarımı olanağı sunmuştur.

Markalı ürün kullanma alışkanlığının edinilmesi, tüketicileri hazır giyim marka zincirlerine yönlendirmiştir. Eski zamanların çarşı kültürünün yerini 2000’li yıllara geldiğimizde birçok mağazayı bir arada bulabileceğimiz alışveriş merkezleri almıştır.

Bu yıllarda Türk modası, Amerikan ve Avrupa modasıyla hemen hemen aynı sezon eğilimlerini yakalamıştır. Teknoloji araçlarının hayatımıza dahil olmasından sonra, haberleşme ve bilgi paylaşımları hızla tüm Dünya’nın etkisi altına girmiştir. Bu da yeni sezon eğilimlerinin herkes tarafından fark edilmesini sağlamıştır.

2000’li yıllarda moda kavramı hızla değişen bir olgudur. Güncel konular, kültürel miraslar ve dönemin öne çıkan temaları modaya ilham kaynağı olmuştur. Genellikle 2000’li yılların modasında; kullanım alanlarına uygun, kullanışlı, yaratıcı ve dikkat çekici giysi tasarımları tasarlanmaktadır.

Tekstil endüstrisi içinde seri üretimin gelişmesi, birçok markanın çocuk grubu giysi tasarımları oluşturma ihtiyacını da doğurmuştur. Bunların bir kısmı Türkiye’de de bulunan; Zara, Mango, H&M, Gap ve Tommy Hilfiger gibi yabancı hızlı tüketim markaları ve bir kısmı da Mavi ve Koton gibi yerli hızlı tüketim markalarıdır. Bunların yanı sıra özel dikim yapan butikler ve yüksek kesime hitap eden pahalı giysi tasarımlarının olduğu Emporio Armani, Gucci, Fendi, Dior, Balmain gibi lüks hazır giyim markaları da vardır. Bu markaların tasarımları, hitap ettiği kesimin beklentisine yönelik daha gösterişli, kaliteli ve çok sık rastlanmayan öncü tasarımlardır.



Resim 2.65: Zara 2008 Sonbahar/Kış Çocuk Giysi Koleksiyonu.⁷⁶

2000'li yılların moda anlayışında çocuk giysi tasarımları kadın ve erkek giysi tasarımlarının küçük versiyonları gibidir. Resim 2.64'de görüldüğü üzere kullanılan kumaş cinsleri, kalite, renkler ve modeller kadın ve erkek giysi tasarımları ile aynıdır. Koleksiyon oluşturulurken birbirini tamamlayan renklerde ve modellerde tasarımlar üretilir.

Giysileri tamamlayan aksesuar çeşitleri de çocuk giysi tasarımları ile bir bütün oluşturmaktadır. Yetişkin çanta ve ayakkabı modelleri ile aynı kalite ve tasarım anlayışı ile oluşturulan aksesuarlar, çocuk giysi tasarımlarının vazgeçilmez parçalarıdır.

Teknolojinin avantajları doğrultusunda tekstil endüstrisi, giysi tasarımlarında kolay bir biçimde daha canlı ve renkli desenlere, temiz nakışlara ve dikişlere, ergonomik yeni tasarımlara ulaşmıştır. Bu yıllarda giysilerin benzer kaliteye ulaşma imkanı yüksek iken, giysileri birbirinden ayıran en önemli özellik tasarım farklılığı olmuştur.

⁷⁶ <http://us.santo-domingo-live.com/santo-domingo/fashion/zara-kids-winter-2008.html>



Resim 2.66: Paul Smith Junior 2010/2011 Kış Giysi Koleksiyonu.

Çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimleri üzerine bilincin artması ile gıda, oyuncak ve tekstil endüstrilerinde kullanılan malzemelerin çocukların sağlığına zarar vermeyecek şekilde seçilmesi öncelik haline gelmiştir. Türkiye’de de çoğu giysi tüketim markası, çocuk giysi tasarımları için genellikle çocukların beden sağlığına uygun olarak görülen %100 pamuk, keten, yün örme ve dokuma kumaş cinslerini kullanarak tasarım gruplarını oluşturmaktadır. *“Türkiye’de üretilen hazır giyim ürünlerinin büyük bir kısmını pamuklu ürünler oluşturmaktadır.”*⁷⁷ Tasarımların kendisi doğal hammaddelerden üretilirken, nakış ve applike gibi işlemlerde polyester cinsi tekstil ürünleri kullanılabilir. Kumaşların doğal liflerden üretilmesi maliyetin yükselmesine sebep olmaktadır. Bu nedenle maliyeti düşük tutmak isteyen bazı tüketim markaları tasarımlarında sentetik ürünleri de tercih etmektedirler.

2000’li yıllarda ebeveynler tarafından çocuklara kendi zevklerini geliştirebilme özgürlüğünün daha fazla verilmesi ve çocukların da isteklerini daha özgür dile getirebilmeleri, çocukların kendilerine güvenen ve ilgi alanlarının farkına varan bireyler olarak yetişmesine yardımcı olmuştur. Teknolojinin kullanım alanlarının çoğalması ve çocukların teknolojik ürünlere kolay sahip olması çocuklardaki farkındalığı arttırmıştır. Bu nedenle daha çok gören, hızlı öğrenen ve yeniliği takip eden çocuklar yetişmeye başlamıştır.

⁷⁷ Bkz. (67), Türkiye Cumhuriyeti-Ticaret Bakanlığı, 2019.

Çocuklar, bu yıllarda kendi giysi kombinlerine de kendileri karar vermektedir. Sevdikleri renkleri, desenleri ve aksesuarları seçebilme bilincine sahiplerdir. Bu nedenle giysi tüketim markaları da giysi tasarımlarını yaparken özellikle çocukların ilgi alanlarını, cinsiyetlerine göre renk ve desen ayrımlarını göz önünde bulundurmaktadır.



Resim 2.67: Fendi Çocuk 2019 İlkbahar/Yaz Giysi Koleksiyonu.⁷⁸

⁷⁸ <https://www.fendi.com/tr/kids/junior-girls/shop-by-look>

2.2. Çocuk Oyunları ve Oyuncakları

Oyun; “*Yetenek ve zekâ geliştirici, belli kuralları olan, iyi vakit geçirmeye yarayan eğlence*”⁷⁹ anlamına gelmektedir. Oyunlar, özellikle çocukların kendilerini en açık biçimde ifade ettikleri ve özgür oldukları alanlardır. Çünkü kendi yarattıkları hayal dünyasının içindedirler. Oyuncak ise; “*oyun aracı olarak kullanılan her türlü nesneye denir.*”⁸⁰ Oyuncaklar hakkındaki düşüncesini Bekir Onur “Oyuncaklı Dünya-Oyuncağın Toplumsal Tarihi” adlı kitabında; “*Oyuncak gelişmiş toplumda bireyselliği, sahip olmayı, tüketiciliği yansıtıyor; geleneksel toplumda ise varoluşun, üretmenin, yaratmanın önceliğini gösteriyor.*”⁸¹ şeklinde ifade etmiştir ve anlatımına; “*Sanayileşmenin ve kentleşmenin ortaya çıkardığı modern oyuncak ile geleneksel yaşam biçiminin ürünü olan oyuncağın birbirinden çok farklı olduğu doğru. Aslında ikincisine oyuncak değil oyun malzemesi ya da nesnesi deniliyor daha doğru bir adlandırma ile. Oyuncak bireyseldir, oyundan bağımsızdır, kendi başına da varolabilir. Oysa oyun nesnesi ancak oyun içinde varolabiliyor, dolayısıyla bireysel olarak değil ortaklaşa kullanılıyor.*”⁸² diyerek devam etmiştir.

Oyunlar ve oyuncaklar, buldukları bölgenin kültürünü, dönemin sosyolojik durumunu ve estetik algısını yansıtmaktadır. Geçmişin zenginliklerini ve kültürünü günümüze kadar taşımaktadır. Oyuncaklar, hangi zaman diliminde yaşanırsa yaşansın insanlara benzer duyguları hissettirmiştir. “*Coğrafi, kültürel, ekonomik farklılıklar gösterse de, oyuncağın dili evrenseldir.*”⁸³ İlk çağlarda çocuklara verilen oyun nesnelерinin çocuklara hissettirdiği duygu ve gelişimlerdeki katkı, 2000’li yıllarda da aynıdır. Nerede ve hangi zaman diliminde olursa olsun her çocuk, doğduğu andan itibaren kendini eğlendiren bir araç veya oyuncak ile oynamış ve kendi oyun alanını kendisi yaratmıştır. Çocuklar, bu yaratıcılıkları oluşurken yetiştikleri bölgenin kültüründen, insanlarından ve imkanlarından etkilenmişlerdir.

⁷⁹ <http://sozluk.gov.tr/>

⁸⁰ TEMEL BRITANNICA, Cilt 13, 261.

⁸¹ Bekir ONUR, *Oyuncaklı Dünya – Oyuncağın Toplumsal Tarihi*, 27.

⁸² A.g.k., 28-29.

⁸³ Yıldız GÜNER, *Türkiye’de Tarih Öncesinden Bu Yana Oyun – Sanat – Oyuncak İlişkisi*, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.

16. yüzyıldan itibaren çocukların yetişkinlerden ayrı tutularak, özel ilgiye ve sosyal gelişime ihtiyaçları olduğu farkedilince oyuncaklara gösterilen ilgi de artmıştır. Böylece oyun ve oyuncak kültürü her geçen yıl üretim teknikleri ve tasarım bakımından gelişmeye başlamıştır. Türk toplumu, oyuncak tasarımı ve üretimi alanında Avrupa ve Uzak Doğu ülkelerinin gerisinde kalmış olsa da sokak oyunları kültürünü 21.yüzyıla kadar devam ettirmiştir.

Osmanlı Dönemin'nde oyuncaklar, ahşap, kağıt, deri, saman ve toprak gibi kolay ulaşılabilen malzemelerden yapılmıştır.⁸⁴ Çingiraklar, demir bilyeler, çemberler ve ahşaptan yapılmış topaçlar ilk oyuncak örneklerindedir. Bu dönemde düşük gelir seviyesine mensup ailelerin çocukları, dönemin zorlu ekonomik koşulları gereği yokluk içerisinde büyümüş ve saray hayatının gösterişinden uzak bir hayat sürmüşlerdir. Oyuncak alternatifin olmaması ve az sayıda ulaşılabilir oyuncağın olması çocukların daha çok dış mekanlarda oynanan grup oyunlarına yönelmesini sağlamıştır.

Osmanlı Dönemi'nde saraydaki oyun kültürü oldukça gelişmiştir. Bayram günlerinde, sünnet düğünlerinde ve saray ziyaretlerinde çocuklara oyuncaklar hediye edilmiş, çocukların istedikleri gibi oyunlar oynamasına izin verilmiştir. Şehzade ve hanım sultanlar, kendilerine eşlik etmesi için görevlendirilen oyun arkadaşlarıyla oyunlar oynayıp, sarayın bahçesinde gezintiler yapmışlardır.

Osmanlı Devleti'nin dini inançları gereği insan ve hayvan silüeti betimlemenin günah olduğu düşüncesiyle saray çocukları, oyuncak bebeklerle ve oyuncak hayvanlarla oynamamışlardır. Oyuncak hayvanlar ile oynamak yerine at, köpek ve kuş gibi gerçek hayvanlar ile oynamışlardır. Saray içinde de Avrupa'dan getirtilen oyuncaklarla ve yetişkinler tarafından da sevilen satranç, dokuz taş, mangala gibi akıl oyunları ile oynayarak zihinlerini geliştirmişlerdir.

⁸⁴ Gül ÖZTURANLI – Fatma AKYÜREK, **Saraydan Sokağa Oyun**, 37.



Resim 2.68: İstanbul'da bir konakta mangala oynayan iki genç kız.⁸⁵

Osmanlı Dönemi'nin son zamanlarında yerli oyuncak üretiminin yeteri kadar gelişmiş olmaması sebebi ile saraydaki şehzade ve hanım sultanlar, Avrupa'dan getirilen oyuncaklarla veya Beyoğlu'ndaki Japon mağazası gibi büyük mağazalardan temin edilen ithal oyuncaklar ile oynamışlardır. Bunların bazıları; bebek evi parçaları, yap-bozlar, gerçeğiyle birebir benzerlikte minyatür yatak odası ve mutfak takımları gibi oyuncaklardır.



Resim 2.69: 1900'lü yıllara ait Dürrüşehvar Sultan'ın Avrupa'dan getirilen oyuncakları.⁸⁶

⁸⁵ Bkz. (4), TEZCAN, 160.

⁸⁶ A.g.k., 164-165.



Resim 2.70: 1917 yılında Sultan II. Abdülhamid'in oğlu Şehzade Mehmed Abid Efendi Beylerbeyi sarayında inşaat küpleri ile oynarken. (Ömer M. Koç Koleksiyonu)⁸⁷

Türkiye'de oyuncak imalatının yetersiz olduğu zamanlarda çocuklar için oyun oynamak sokakta oynamak anlamına gelmektedir. Bu zamanlarda çocuklar tarafından aşık, yoyo, çelik-çomak, bilye, köşe kapmaca, saklambaç gibi oyunlar oynanmıştır. Grup halinde oynanan bu oyunların haricinde uçurtma uçurup, çember ve topaç çevirerek zaman geçirmişlerdir. Sokakta oynanan oyunların bir kısmı şunlardır;

Aşık oyunu, koyun ayağından çıkan aşık kemikleriyle oynanmaktadır. Kemiklerden bir tanesinin içine kurşun dökülerek, kemik ağırlaştırılır. Yere bir çember çizilir ve aşıklar o çemberin içine dizilir. Yukarıdan kurşunlu aşık kemiği atılarak, diğer kemiklerin dışarı çıkarılması sağlanır.

Köşe kapmaca, duvarları olan boş alanların olduğu yerde oynanmaktadır. Ebe alanın ortasında durur ve diğer oyuncular bir köşeye geçer. Oyuncular ebeye yakalanmadan,

⁸⁷ Bkz. (84), ÖZTURANLI – AKYÜREK.

birbirleriyle köşeleri değiştirmeye çalışırlar. Bu değiştirme sırasında ebeye yakalanan köşesini kaybeder ve ebe olur.

Çelik-çomak, uzun ve kısa iki sopayla oynanmaktadır. Büyük sopayla, yerdeki küçük sopayı havaya kaldırarak güçlü bir vuruş yapmaya çalışılır.



Resim 2.71: Çelik-çomak oyunu.

Saklambaç, genellikle kalabalık oynanan bir oyundur. Bir kişi ebe olur ve gözlerini yumar. Diğer oyuncular saklanır. Ebe gözlerini açıp diğer oyuncuları aramaya başlarken diğer oyuncular, ebenin gözlerini yumduğu yere 'sobe' yapmaya çalışırlar.

Topaç, yere bir daire çizilerek oynanmaktadır. İpin bir ucu parmağa düğümlenir ve diğer ucu da topacın 'kopuza' denilen kısmından yukarı doğru sarılır. Atılan topaçlar dairenin içinde dönmek zorundadır. Topacı, daireden çıkan oyuncu yenilir ve oyun sona erer.

Yo-yo, iki diskten ve ipten oluşan bir oyuncaktır. Ahşap, metal ve plastik gibi malzemelerden üretilenleri mevcuttur. "Yo-yo bir ipin ucunda dengede duran küçük bir nesnedir."⁸⁸ İp, yo-yo'ya dolanır ve sonra aşağı bırakılır. En uzun süre yo-yo'yu çeviren kazanır.

Sokak oyunları geçmişten günümüze kadar çocuklar tarafından sürdürülen ve geliştirilen bir oyun kültürüdür. Özellikle sokakların ve bahçelerin ebeveynler tarafından güvenilir olduğu zamanlarda çocukların, evlerde geçirdikleri kadar

⁸⁸ Bkz. (18), ONUR, 201.

sokakta zaman geçirdikleri bilinmektedir. Grup halinde oynanan sokak oyunları, çocukların sosyal becerilerini ve iletişimlerini güçlendirmektedir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra Avrupa'nın çağdaş yaşam fikirlerini örnek alan Türk toplumu oyuncaklara olan bakış açısını da değiştirmeye başlamıştır. Avrupa'dan ithal edilen oyuncaklar, Eminönü'nde bulunan Orozdibak Mağazası'nın ve Beyoğlu'nda bulunan Japon Mağazası'nın vitrinlerinde yerini almıştır. Türkiye'de oyuncakçılığın başlangıcı Bekir Onur'un "Oyuncaklı Dünya – Oyunağın Toplumsal Tarihi" adlı kitabında; "1938 yıllarında Hamdi Dünder'in "resimli küp" oyunları imalatı ile başlamıştır diyebiliriz."⁸⁹ şeklinde belirtilmiştir.



Resim 2.72: Resimli Küp

1930'lu yıllarda yerli oyuncak üretimi, yalnızca küçük atölyeler ve İstanbul'un Eyüp semtinde bulunan, kuruluşu 500 yıl öncesine dayanan Eyüp Oyuncakçıları tarafından yapılmıştır. Eyüp oyuncakları, Osmanlı Dönemi'nde özellikle halk tarafından ilgi görmüş oyuncaklardır. Bu oyuncaklar; ahşap, deri ve çamur gibi malzemelerden yapılmış ve renkli aşı boyları ile geometrik şekiller verilerek süslenmiştir. En bilinenleri; kaynana zırlıtısı, dönme dolap, çın çın araba, cambaz, davul, testi ve çömleklerdir.

⁸⁹ Bkz. (81), ONUR, 250.



Resim 2.73: Eyüp oyuncakları; dönme dolap ve cambaz.⁹⁰

Yerli oyuncaklar, aynı yıllarda üretilen ve Türkiye’de de satılan ithal oyuncakların yanında kalite ve işlevsellik bakımından geri kalmışlardır. Bu nedenle üst ve orta sınıf aileler çocukları için geleneksel oyuncakların yerine yurt dışından gelen Marklin, Gama, Schuco, Kellermann, Burnett, Mamod gibi markaların gelişmiş ve dayanıklı oyuncaklarını tercih etmişlerdir.



Resim 2.74: Alman yapımı Marklin marka elektrikli tren.

1940’lı yıllarda Türkiye’de oyuncak adına ilk kez endüstrileşme adımları atılmıştır. Alasya, Ersan, Tansu, Gürel ve Pilsan Oyuncakçılık gibi birçok marka, oyuncak üretimine başlamış ve oyuncaklarını piyasaya çıkarmıştır. Bu yıllarda yerli oyuncaklar teneke, metal, ahşap ve mukavva gibi malzemelerden üretilmiştir. Ahşap

⁹⁰ <https://www.eyupoyuncakcisi.com/tr/foto-galeri/eyup-oyuncaklari-koleksiyonu>

oyuncaklarla birlikte içi pamuk ve paçavra dolu ördek, ayı, köpek gibi oyuncak hayvanlar da yapılmıştır.⁹¹



Resim 2.75: Laleli Oyuncak Fabrikası'nın sahibi Recep Ersan'ın kızı Zeynep Ersan Bilgin'in fotoğraf arşivinden; 1940'lı yıllarda İzmir Fuarı.

Çakar Oyuncakçılık, tenekeden oyuncak yapan ilk oyuncak üreticilerindendir. Sonra onu Alasya ve Nekur Oyuncakçılık takip etmiştir.⁹² 1946 yılında ilk metal telefonu yapan Alasya Oyuncakçılık, sonraki zamanlarda oyuncak skalasını genişletmeye başlamıştır. Gürel Oyuncakçılığın renkli teneke arabaları, Madam Jülyet'in altın teneke kovaları, Alasya Oyuncakçılığın metal tabancaları ve Pilsan Oyuncakçılığın kurşun askerleri 1940'lı yılların en fazla ilgi gören oyuncakları arasındadır.

⁹¹ Bkz. (81), ONUR, 273.

⁹² A.g.k., 273.



Resim 2.76: Kurşun asker kalıpları ve kurşun asker oyuncuğu.⁹³

Türkiye’de yerli oyuncak firmalarının sahipleri Avrupa seyahatlerinde gördükleri oyuncaklardan etkilenerek yeni oyuncaklar üretmeye başlamışlardır. Türk toplumu, oyuncak bebeklerle geç tanışmış olsa da Avrupa etkisinin oyuncaklara yansımaları ve Türk oyuncak endüstrisinin gelişim göstermesiyle oyuncak bebek üretimi önem kazanmıştır. Oyuncak bebek imalatının ilk adımları, Halise Ersan ile Recep Ersan’ın ortak yürüttüğü firma ile atılmıştır. Bebeklerin; “*yüzleri karton pres, gövdeleri saman, kol ve bacakları ağaç talaşı*”⁹⁴ olarak imal edilip, piyasaya verilmiştir.



Resim 2.77: Ersan bebekleri.⁹⁵

⁹³ <https://www.pilsan.com.tr/satis-noktalari/hakkimizda/>

⁹⁴ Bkz. (81), ONUR, 254.

⁹⁵ A.g.k., 246.

1950’li yıllarda Türkiye’de oyuncakçılık hızla yayılmaya başlamış, oyuncak üretiminde yeni gelişmeler olmuştur. Türkiye’ye giren ahşap, teneke ve plastik olmak üzere birbirinden farklı renk ve modellere sahip ithal oyuncaklar, yerli oyuncak üretimi için örnek teşkil etmiştir. Özellikle Almanya, İngiltere ve Japonya’dan gelen oyuncaklar, Beyoğlu’ndaki Japon Mağazası gibi büyük mağazalarda ederinin çok üzerinde fiyatlara satılmıştır. Geleneksel yerli oyuncaklar varlığını sürdürürken, yeni gelişen mekanizmalı oyuncaklar üretilmeye başlanmıştır.



Resim 2.78: 1950 yapımı İngiliz teneke denizaltı ve Japon teneke otobüs.⁹⁶

Alasya Oyuncakçılık 1950’li yıllarda üretmiş olduğu metal oyuncaklarına jip, itfaiye otobüsü, polis arabası gibi yürüyen oyuncaklar eklemeye başlamıştır. Daha sonraki zamanlarda yürüyen oyuncaklarını, kurmalı oyuncaklara çevirmiştir. Gürel Oyuncakçılık ise bu yıllarda da teneke oyuncaklarını üretmeye devam etmiştir.



Resim 2.79: 1950’li yıllarda Gürel marka teneke araba.⁹⁷

1956 yılında Pilsan Oyuncakçılık, kurşun askerlerini plastiğe çevirerek Türkiye’de ilk plastik oyuncak üretimini başlatmıştır. Ahşap gibi işçiliği zor olan dayanıklı

⁹⁶ Bkz. (15), **Oyuncak Sergisi**, 123.

⁹⁷ A.g.k., 208.

oyuncaklar gittikçe üretimden kopmaya ve yerini plastik oyuncaklara bırakmaya başlamıştır. Polietilen, polivinil klorür gibi plastik malzemeler oyuncakların maliyetini önemli bir oranda düşürmüştür.

1950’li yılların sonunda içi boş ve sonrasında içi dolu lastik toplar üretilmeye başlanmıştır. “1957 yılında Çukurel tarafından plastik şişirme sistemi ile ilk bebekler piyasaya sürülmüştür ve bugünkü ileri seviyeye ulaşılmasına basamak olmuştur.”⁹⁸

1960’lı yıllarda oyuncak üreticilerinin büyük bir kısmı plastik oyuncaklar üreterek varlığını korumaya devam etmiştir. 1960’lı yıllara kadar mukavva ve bezden bebekler üreten Laleli Oyuncak Fabrikası’nın sahibi Recep Ersan, 1960 yılında İtalya’dan plastik makineleri getirterek oyuncak imalatını modernleştirmiş, oyuncak bebeklerini plastik malzemelerden üretmeye başlamıştır. 1962 yılında karnından ses çıkaran bebekleri üreterek yerli oyuncak üretimi için büyük bir dönüm noktası yaratmıştır.



Resim 2.80: Laleli Oyuncak Fabrikası’nın sahibi Recep Ersan’ın kızı Zeynep Ersan Bilgin’in fotoğraf arşivinden; karnından ses çıkaran Ersan oyuncak bebekleri.

⁹⁸ Bkz. (81), ONUR, 258.

1960'lı yıllarda Gürel Oyuncakçılık teneke oyuncaklar üretmeye devam etmiş, oyuncakçılığa tahta oyuncak yaparak başlayan Çevik Oyuncak Firması; “kamyon, kova, elek, kürek, arabalı vapur, ördek”⁹⁹ gibi çeşitli oyuncaklar üretmiştir. Alasya Oyuncakçılık metalden yaptığı oyuncaklara metal ve plastiği bir arada kullanarak ürettiği oyuncakları eklemiştir. Nekur Oyuncak firması bu yıllarda sürtmeli servis otosu ve jet otosu, kamyonet, sürtmeli ambulanslar, sürtmeli motorlu polis gibi teneke oyuncaklar üretmiştir.



Resim 2.81: 1960 yılında üretilmiş Nekur marka sürtmeli teneke ambulans, sürtmeli teneke trafik polisi arabası, Alasya marka süt kamyonu ve Nekur marka sürtmeli teneke pikap oto.¹⁰⁰

1970'li yıllarda oyuncak üretiminin en büyük atılımı Fatoş Oyuncakları'nın ortaya çıkışı ile olmuştur. Üretilen peluş oyuncaklarının arasında çocukların severek oynayacağı sevimli hayvanların olmadığını fark eden Fatoş İnhan, uzun hazırlıklar sonucu 1971 yılında Fatoş Oyuncakları'nın üretimine başlamıştır. Yabancı kaynaklardan ve dökümanlardan faydalanan Fatoş İnhan, ilk başta altı oyuncak

⁹⁹ A.g.k., 272.

¹⁰⁰ Bkz. (15), Oyuncak Sergisi, 208-210-211-213.

tasarımı ile oyuncak endüstrisine giriş yapmıştır. Sonraki süreçte Avrupa ziyaretlerinde gördüğü ve katıldığı fuarlardaki modellerden esinlenerek yaptığı oyuncak bebekleri geliştirmeye başlamıştır.



Resim 2.82: Fatoş Oyuncakları.¹⁰¹

1970’li yıllarda yerli oyuncakçıların çoğu Avrupa oyuncaklarından sonra Japon oyuncaklarını taklit etmeye başlamışlardır. Bu oyuncaklar, teneke veya plastikten yapılmış renkli, hareket edebilen kurmalı ya da pilli oyuncaklardır.



Resim 2.83: 1970 yılı Japon yapımı At arabası ve Türk yapımı Gürel marka Teneke pusetler.¹⁰²

Bu yıllarda Türkiye’de oyuncak endüstrisi, oyuncakların çeşitliliği, üretilen malzemelerin bolluğu, oyuncaklara yüklenebilen ses, ışık ve hareket özellikleri sayesinde büyük bir gelişim göstermiştir. 1975 yılında ilk kez Horozoğlu firması tarafından pilli oyuncak araba üretilmiştir.

¹⁰¹ A.g.k., 231-232.

¹⁰² Bkz. (15), Oyuncak Sergisi, 176-221.

1970’li yılların oyuncak endüstrisinde; ağırlıklı olarak plastik oyuncakların üretimi devam etmiş; teneke, plastik-metal ve plastik-teneke birlikte kullanılarak da farklı modellerde oyuncaklar üretilmiştir.



Resim 2.84: 1970’li yıllara ait oyuncak kamyon, Murat 124 model otomobil ve Alasya marka kurlmalı damperli kamyon..¹⁰³

Amerika’da üretimi 1930’lu yıllara dayanan Walt Disney karakterlerinin, her yıl gelişerek yeni oyuncakları üretilmiştir. 1970’li yıllarda Amerikan yapımı bu oyuncaklar Türkiye’de de popüler olmaya başlamıştır.



Resim 2.85: 1970’li yıllara ait Amerikan yapımı Walt Disney figürleri.

¹⁰³ A.g.k., 227-230.

1980’li yıllarda serbest ekonomi piyasasının açılmasıyla ithal oyuncakların Türkiye’ye girişi kolaylaşmıştır. Bunun sonucunda ithal oyuncaklar, yerel oyuncak üretimini olumsuz yönde etkilemiş, birçok yerli oyuncak üreticisi kapanmıştır.

Bu yıllarda oyuncakların büyük bir kısmı plastikten üretilmiştir. Teneke ve ahşap oyuncakların üretimi azalmış, üretimi devam ettiren oyuncakçılar ise küçük atölyelerde üretimlerine devam etmişlerdir.



Resim 2.86:1980’li yıllara ait yerli plastik telli arabalar ve plastik-teneke yarış arabaları.¹⁰⁴

1980’li yıllarda ithal oyuncakların yerli oyuncak pazarına girişinin kolaylaşmasından sonra Amerikan yapımı Barbie bebeklerin Türkiye’de satışına başlanmıştır. Barbie bebekler, idealize edilmiş fiziksel özellikleri, makyajlı yüzleri, parlak gösterişli saçları ve zengin aksesuar çeşitleri ile özellikle kız çocuklarının ilgisini çekmiştir. Bu bebekler, renkli, desenli giysileri ve şapka, çanta, ayakkabı gibi aksesuarları ile

¹⁰⁴ Bkz. (15), Oyuncak Sergisi, 235-236-237.

belirlenen temalara uygun olarak yenilenmiş ve her Barbie ile ayrı ayrı kullanılabilir biçimde üretilmiştir. Aynı yıllarda Türkiye’de Fatoş Oyuncakları’nın yaratıcısı Fatoş İnhan da gösterişli Lady bebeklerini piyasaya çıkarmıştır.



Resim 2.87: 1987-1988 yıllarında üretilmiş Amerikan yapımı Barbie bebekler ve yerli yapım Lady bebekler.¹⁰⁵

¹⁰⁵<http://www.mybarbiesite.net/collezione-anni-80/beverly-hills-fashion-3314-1987/>,
<http://www.mybarbiesite.net/collezione-anni-80/dressn-play-travel-time-8745-1989/>

1980’li yıllarda popüler olan sinema filmlerinin etkileri, bu yıllarda üretilen oyuncaklara da yansımıştır. Fatoş İnhan’ın tasarladığı Pembe Panter çizgi karakterinin oyuncuğu, sinema karakterlerinin en iyi oyuncak uyarlamalarından biridir.



Resim 2.88: 1980 yılında üretilmiş Fatoş Oyuncaklarından biri olan Pembe Panter ve Amerikan yapımı ‘Pembe Panter’ sinema filminin afişi.

1990’lı yıllarda yaşayan çocuklar, sokak oyunları kültürünü devam ettiren son kuşak olması bakımından önemlidir. Geçmiş yıllara göre sokak oyunlarının azalmasının en önemli etkenlerinden bazıları; televizyonların ve video oyunlarının çocuklar tarafından ilgi görüyor olması ve kalabalıklaşan şehir merkezlerinde mahalle ve bahçelerin azalıp güvensizleşmesidir. *“Çocukların oyunlarındaki azalmanın başka bir nedeni de, okula ve yetişkinlerin yönettiği okul benzeri etkinliklere ayrılan zamanın artmasıdır.”*¹⁰⁶

¹⁰⁶ Bkz. (18), ONUR, 81.

1990'lı yılların ortalarında çocuklar, dijital oyuncaklar ile sokak oyunlarını bir arada oynamışlardır. Dış alanlarda evcilik, top, saklambaç, ip atlama, paten ve kay-kay kayma gibi oyunlar oynarken, iç mekanlarda Atari gibi konsol ve Tetris gibi video oyunları oynamışlardır.



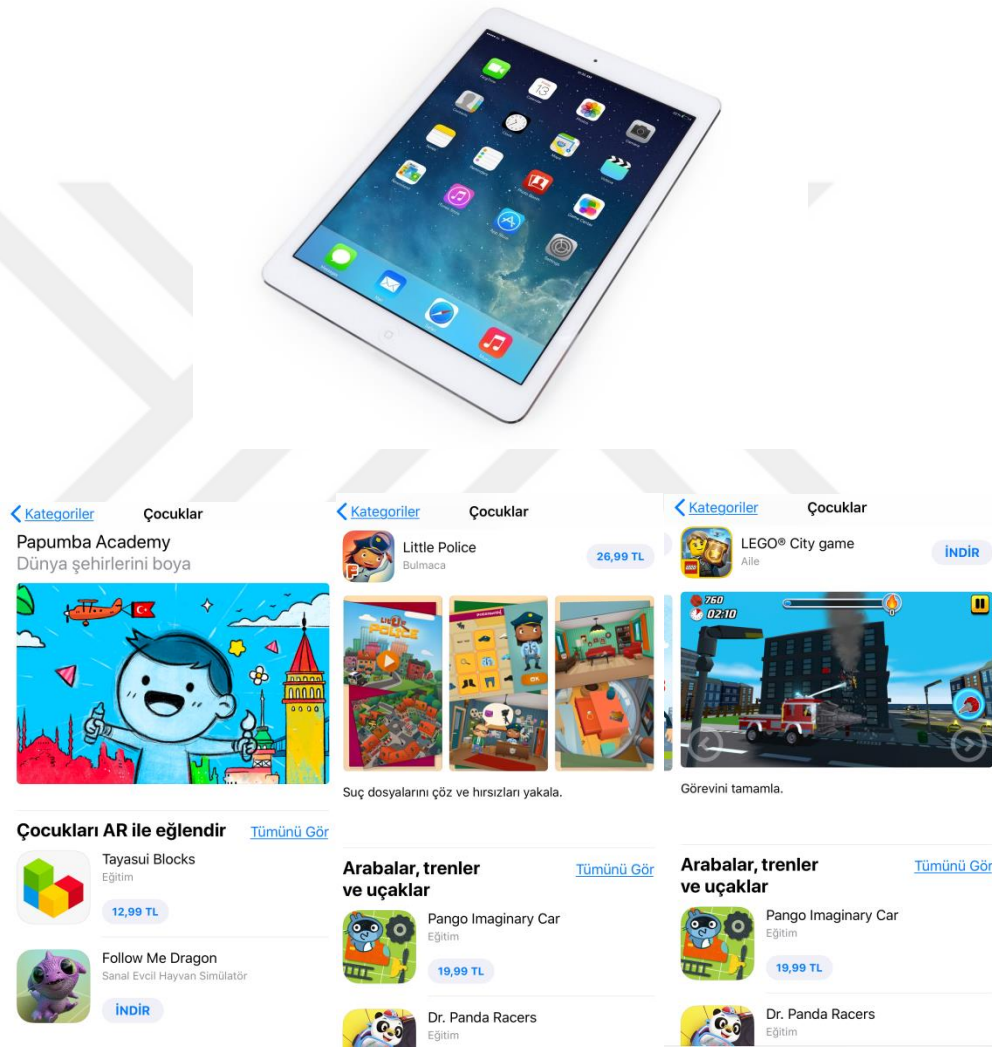
Resim 2.89: Tetris video oyunu.

1990'lı yıllarının çocuk oyunları, çocukların sosyal ve fiziksel becerilerini güçlendiren oyunlardır. Aynı zamanda bu oyunlar, çocukların arkadaş grupları ile oynayarak sosyaleşebilecekleri oyunlar olması bakımından da önemlidir.



Resim 2.90: 1990'lı yılların el becerisi ve dikkat gerektiren çocuk oyunları.

Bu yıllarda oyuncakların en belirgin özellikleri, teknoloji aletlerinin elle tutulur oyuncakların yerini almasıdır. Bilgisayar ve tablet kullanan çocuklar, istedikleri her oyuna ulaşma imkanı sağlamaktadırlar. Kız ve erkek cinsiyetlerine göre ayrılan bu oyunların, eğlenceli ve öğretici olanları olduğu gibi çocukların ruh sağlığını etkileyecek boyutta zararlı olanları da bulunmaktadır.



Resim 2.93: 2010 yılında üretilen tabletler sonrası gelişen oyun kültürü.

2. ÇOCUK GIYSİLERİNDEKİ DEĞİŞİM VE ÇOCUK OYUNLARI İLİŞKİSİ

Giyim; cinsiyetin, toplumsal statünün ve bölgeler arası kültürün en belirgin göstergelerinden biridir. *“Giyim, tüketimin en görünür biçimlerinden biri olarak, kimliğin kurulmasında önemli bir rol oynar.”*¹⁰⁸ Bu nedenle; bir toplumun benimsemiş olduğu kılık-kıyafet kültürü, o toplumun izlediği yolu ve vizyonu yansıtmaktadır. Cumhuriyet’in ilanından 2000’li yıllara kadar Türk toplumunun dış görünümü, sosyolojik ve ekonomik nedenlerden etkilenerek birçok aşamadan geçmiş ve büyük bir değişim göstermiştir. Bu değişimlerden ilk önce erkekler, sonra kadınlar ve en son çocuklar etkilenmiştir.

Türkiye’nin toplumsal gelişim ve modernleşme adına aldığı en önemli karar Cumhuriyet’in ilanıdır. Cumhuriyet’in ilanı sonrası toplum tarafından eğitime gösterilen ilgi artmış ve bunun sonucunda çocukluk algısına bakış değişmiştir. Çocukluk algısının değişmesiyle birlikte çocuklar, yetişkinlerden farklı giyinmeye, farklı beslenmeye ve doğaları gereği zamanlarının çoğunu oyun oynayarak geçirmeye başlamışlardır.

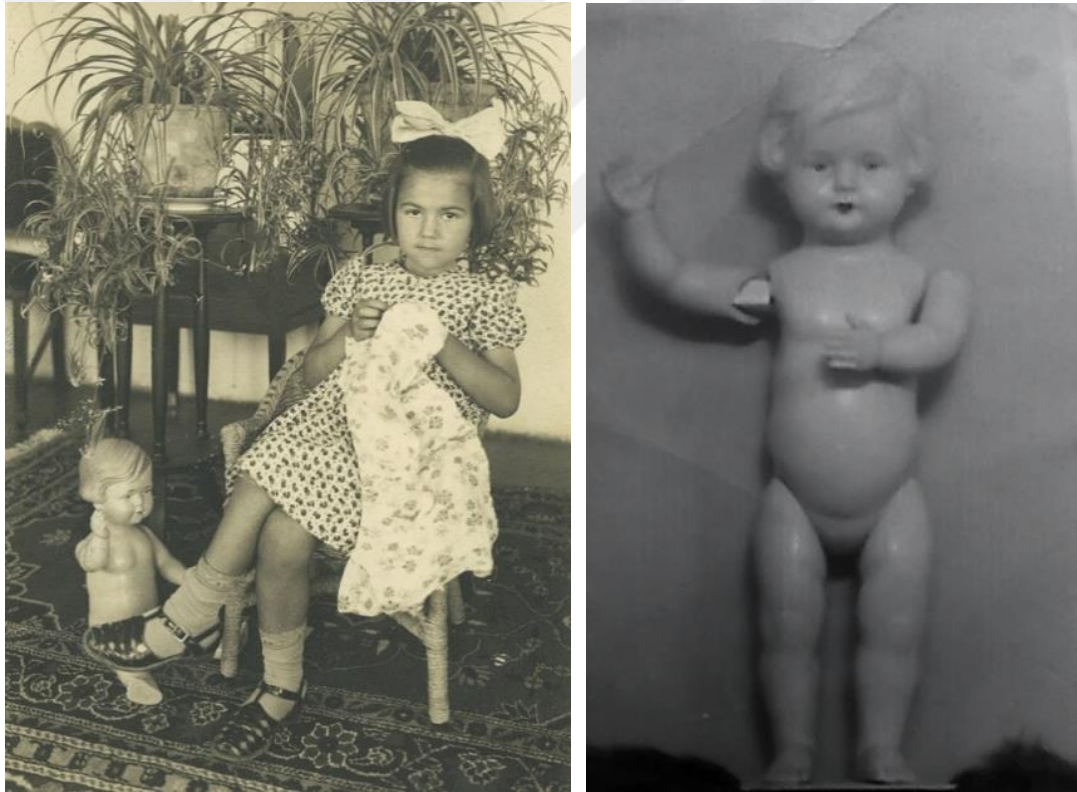
Çocukların kendi kararlarını verebildikleri noktada özgür, kendine güvenen bireyler olarak yetişmeleri olağandır. Bu şekilde yetişen çocuklar, kendi oyun alanlarını kendileri oluşturarak sosyal becerilerini kuvvetli tutup, arkadaş ilişkilerini düzgün kurabilmektedirler. Bu şekilde oyun kültürlerini de geliştirmiş olurlar.

Cumhuriyet’in ilk yıllarında giysiler, çocukların sokakta oynadıkları oyunlar ile giyilmek için uygun değildir. Giysilerde kullanılan kumaşların esnek olmaması ve giysi modellerinin çocukların üzerine tam oturması çocukların oyun zamanlarında hareket kabiliyetlerinin kısıtlanmasına neden olmuştur.

Cumhuriyet’in ilanının 20 sene sonrasında çocuk giysileri ve oyuncakları gelişmeye başlamıştır. Nazilli Basma Fabrikası kurulduktan sonra giysilere renkler ve desenler

¹⁰⁸ Diana CRANE, **Moda ve Gündemleri**, 13.

eklenmiştir. Çocuk giysileri yetişkinlerin giysilerinden ayrılmış, kendi içinde kız ve erkek olmak üzere cinsiyet ayrımını belirginleştirmiştir. Aynı dönemlerde oyuncak üretimi de endüstriyellemeye başlamış, yeni kurulan oyuncak atölyeleri sayesinde oyuncakların çeşitliliği artmıştır. Çocuk giysileri ve oyuncakları çocukların sosyal yaşamlarına uymaya başlamıştır. Çocuklar sosyal becerilerini geliştirecek oyuncaklar ile oynamışlardır. Kız çocuklar için bezden ve mukavvadan yapılmış bebekler, erkek çocuklar için ise; teneke ve ahşaptan arabalar, otobüsler ve benzer oyuncaklar üretilmiştir.



Resim 3.1: 1940 yılında Ankara'da bir kız çocuğu ve Ersan marka oyuncak bebek.¹⁰⁹

Bu zamanlarda erken yaşta evlenmiş annelerin, çocukluklarını yeteri kadar yaşayamamalarından kaynaklı olarak çocuklarını oyuncak bebekler gibi süslemiş

¹⁰⁹ Zeynep Ersan Bilgin'in fotoğraf arşivi, Prof. Yusuf Murat Şen'in fotoğraf koleksiyonu.

olabilecekleri düşünülebilir. Zaman zaman kız çocukları, elbiseleri ve başlarına taktıkları kurdeleler ile kutu bebeklerine benzer şekilde giydirilmişlerdir.



Resim 3.2: Prof. Yusuf Murat Şen'in fotoğraf koleksiyonundan; 1950'li yıllarda oyuncaklar ve çocuklar.

Türkiye’de 1960’lı yıllara ait oyuncak bebeklerin görüntüsü bu dönemin kız çocuklarının minyatürleri gibidir. Oyuncak bebeklerin üzerine dikilen giysiler dönemin kumaşlarından ve modellerinden esinlenilerek yapılmıştır. Türk toplumunun, tekstil ihtiyacını karşılamak için başvurduğu Sümerbank Fabrikası’nda üretilen kumaşlar çocuk ve yetişkin giysileri için de uzun yıllar kullanılmıştır.



Resim 3.3: 1960’lı yıllarda Laleli Oyuncak Fabrikası’nda üretilmiş oyuncak bebeğin üzerindeki manto kumaşına benzer 1967 yılında Sümerbank tarafından üretilmiş dokuma kumaş.¹¹⁰

Türkiye’de konfeksiyonun başlaması sonrası çocuk giysileri yetişkin giysilerinden iyice ayrılmaya başlamıştır. Büyük şehirlerin merkezi semtlerinde çocuk giysi mağazaları ve oyuncakçılar açılmıştır. Giysilerin ve oyuncakların ulaşılabilirliği artmıştır. Yalnızca çocuklar özelinde giysiler ve aksesuarlar üretilmiştir. Bu yıllardan sonra çocukları daha rahat, yaşlarına uygun giysiler içerisinde görmek mümkün olmuştur.

¹¹⁰ Zeynep Ersan Bilgin’in fotoğraf arşivi, Türkiye Dijital Tekstil Arşivi - <http://tudita.ieu.edu.tr/tr/Desen/Desen/2510>

1970’li yılların ortalarından itibaren ve özellikle 1980’li yıllarda popüler olmuş oyuncaklardan biri; kağıt ve kartondan yapılmış, kesilerek oynanan Şebnem Bebeklerdir. Kağıttan yapılmış farklı modeldeki giysiler, kartondan yapılmış Şebnem Bebek’in üzerine takılarak oynanmaktadır.



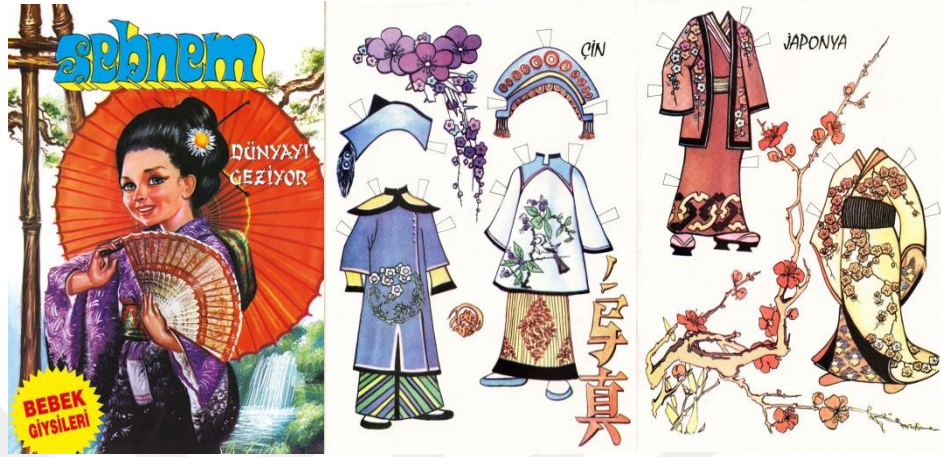
Resim 3.4: 1970 ve 1980’li yıllarda popüler olmuş Şebnem bebekler.

Şebnem Bebekler, özellikle 1970’li yılların giysilerinden örnekleri sunmaktadır. Giysi modelleri, dönemin modasına uygun olarak belirlenmiş desen, renk ve modellerde 70’li yılların Batı modası örnek alınarak hazırlanmıştır. Özellikle kız çocuklar tarafından tercih edilen “Şebnem” kitapları, içerisinde birçok modelde giysiyi ve aksesuarı kapsamaktadır.



Resim 3.5: Farklı temalarda ‘Şebnem’ bebek kitapları.

Şebnem kitaplarının belirli temalara bağlı olarak çıkarılmış serileri de bulunmaktadır. Bu serilerde bebekler temanın konusuna uygun şekilde giydirilmiştir.



Resim 3.6: 'Şebnem – Dünyayı Geziyor' kitabı.

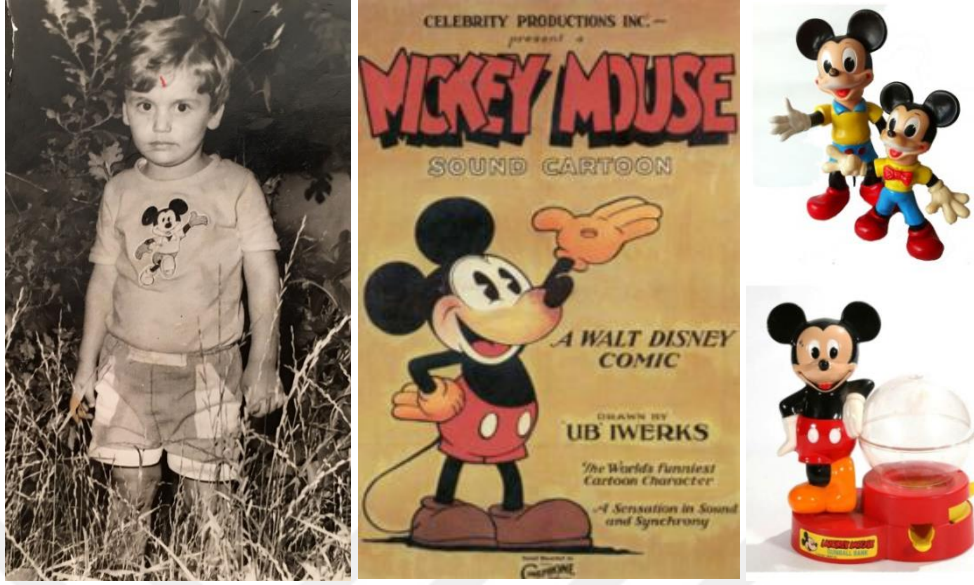
Şebnem Bebeklerin birçok farklı silüette çizilmiş kitapları çıkmıştır. Çizimler, yenilenerek o yıl ki moda anlayışına uygun biçimde tasarlanmaya başlamıştır.

Sinema endüstrisinin etkileri ve yabancı animasyon karakterlerinin Türkiye’de de popülerleşmesinden sonra yerli oyuncakların çoğunda olduğu gibi Şebnem Kağıt Bebekleri de şekil ve isim değiştirmeye başlamıştır. Dergilerin içerisinde bulunan giysi modelleri de dönemin modasına uyum sağlayarak ilerlemektedir.



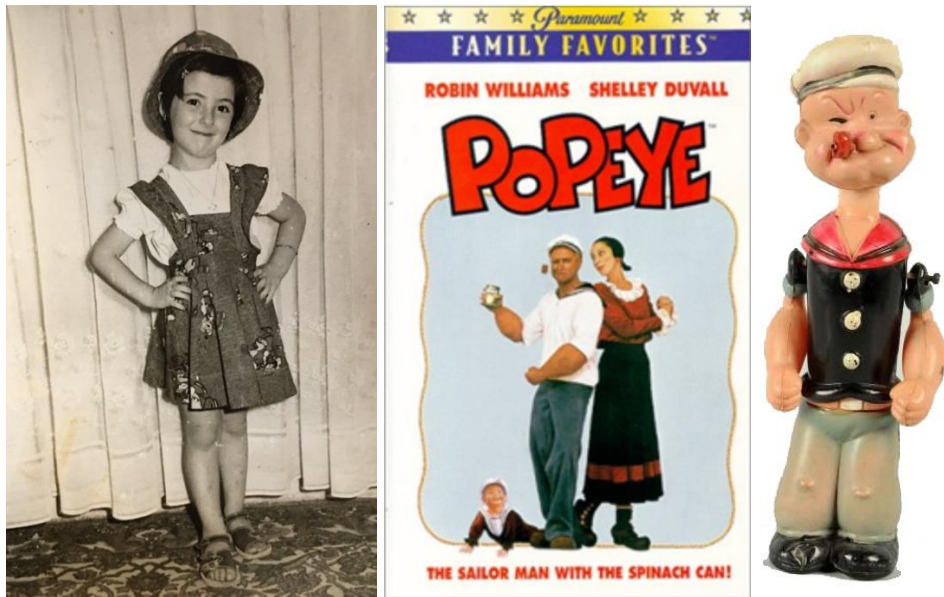
Resim 3.7: Barbie kağıt bebek seti.¹¹¹

¹¹¹ <https://www.dr.com.tr/Kitap/Barbie-Mukemmel-Prenses-Kagit-Bebek-Seti/Cocuk-Ve-Genclik/Okul-Oncesi-6-Ay-5-Yas/Egitim-Etkinlik-Kitaplari/urunno=000000625752#>



Resim 3.8: Hasan Altıkulaç'ın fotoğraf arşivinden; 1970'li yıllarda Mickey Mouse desenli Tişört'ü ile Tuncer Altıkulaç ve Mickey Mouse film afişi ile oyuncakları.

Türkiye'de sinema endüstrisinin etkileri çocuk giysilerine yansımıştır. Özellikle popüler Walt Disney karakterleri çocuk giysilerinin baskılarında kullanılmıştır. Bu yıllarda çocuklar zamanlarının çoğunu sokaklarda ve bahçeler de oynayarak geçirmişlerdir. Çocukların rahat hareket edebilecekleri şortlar, salopetler, tişört ve pantolonlar bu yıllarda çok kullanılmıştır.



Resim 3.9: 1980 yılında Temel Reis baskılı elbisesi ile bir kız ve aynı yıl yayınlanan Amerikan yapımı 'Temel Reis' filminin afişi, dekorları.

Sinema endüstrisinin etkileri 1980’li ve 1990’lı yıllarda da sürmüştür. Avrupa ve Amerika’da izlenen film karakterleri, Türkiye’de benimsenmeye başlamıştır. Çocuklar tarafından sevilen bu karakterler, tekstil endüstrisinin ilgi çekmek için kullandığı bir malzeme olmuştur ve giysilerde bu karakterlerin baskıları ve işlemleri kullanılmıştır.

1990’lı yılların çocuk giysilerinde rahat formlar ve bol kesim giysi tasarımları hakimdir. Giysilerin rahatlığı ifade etmesinin en büyük sebebi; yetişkinlerin ve çocukların gündelik hayatlarındaki koşuşturmanın yoğun olması ve bu sebeple kişilerin olabildiğince rahat giysiler tercih etmek istemesidir.



Resim 3.10: 1995 yılında Ezgi Altıkulaç’a ait fotoğraf.

Bu dönemde tercih edilen giysiler, kolay giyilebilen ve çıkarılabilen, gün içerisinde sıkmayan ve özellikle çocukların oyun oynarken rahat hareket etmelerine kolaylık sağlayacak biçimdedir. Ebeveynler, sokak oyunu oynayan ve açık alanlarda sıkça zaman geçiren çocuklarına genellikle spor ayakkabı giydirmeyi tercih etmiş, şapka ve bandana kullanmışlardır. Çocuklar 90’lı yılların bu rahat giysilerinin içinde sokakta ve günlük hayatlarında hareket kabiliyetleri kısıtlanmadan, rahat bir biçimde oyunlar oynamışlardır.

2000’li yıllar, çocukların sokak oyunlarından uzaklaşarak iç mekanlarda oyunlar oynadıkları zamanlardır. Bekir Onur sokak oyunları ile teknoloji çağının oyun kültürü arasındaki fark hakkında; *“Video oyunları, bilgisayar oyunları, akıllı telefonlar, yüksek teknoloji oyunlar ve siber oyun alanları kendiliğinden açık hava oyununun, doğal ve kurulu oyun alanlarındaki oyunların yerini aldı. Sürekli medya bombardımanı sokaklarda, boş arsalarda, ağaçlık yerlerde oynayan çocukları bekleyen tehlikeler hakkında kaygılı anababaları uyardı; anababalar da yetişkin gözetimi olmadan dışarıda oyun oynamayı yasakladılar.”*¹¹² ifadelerini kullanmıştır. Geçmişte oynanan oyunlar, çocukların kendi yarattıkları oyunlardır. Şimdiki bilgisayar oyunları ise; hazır olan oyun sistemine kurallar konularak çocukların dahil edilmesi sonucu oluşur.



Resim 3.11: 2019 yılında tableti ile oynayan Neşe Öncü’ye ait bir fotoğraf.

2019 yılının Mart ayında Oyuncak Müzesi’nde yapılan röportajda Oyuncak Müzesi’nin kurucusu Sunay Akın, oyuncak ile oynayan çocukları; “Oyuncak ile

¹¹² Bkz.(18), ONUR, 75.

oynayan çocuklar, senaryoyu kendi yazar kendi yönetir ve kendi oynar. Oyuncak ile oynayan çocuğun hayal gücü çok kuvvetlidir. Ayrıca bu oyunlar çok daha masumdur. En azından çocuklar arkadaşları ile oynar ve deneyimler. Doğruyu yanlış kendisi öğrenir.”¹¹³ şeklinde betimlemiştir.

2000’li yıllarda çocuklar, evlerinde televizyon izlerken ve bilgisayar oyunu oynarken tanıştıkları çizgi film karakterlerine alışmışlar ve onların sanal yaşamını benimsemeye başlamışlardır. Çocuklar onlara benzer şekilde giyinerek bu karakterlerin yerine geçmek istemektedirler. Tekstil endüstrisinin piyasaya çıkartmış olduğu kahraman ve prenses kostümleri sayesinde kendilerini bu karakterlerin yerine koymuşlardır.



Resim 3.12: 2019 yılına ait Defacto hazır giyim markasının Spiderman temalı erkek çocuk giysilerine bir örnek.¹¹⁴

¹¹³ Sunay Akın röportajı, Oyuncak Müzesi, 20 Mart 2019.

¹¹⁴ https://www.defacto.com.tr/spiderman-lisansli-erkek-cocuk-kapusonlu-yelek-770449?gclid=EAIaIQobChMI9Yu1us7V4wIVmKztCh06fgxJEAYYASABEGltDPD_BwE



Resim 3.13: 2019 yılına ait Cimcime Bebe hazır giyim markasının Küçük Pony Kız Çocuk Abiye Elbisesi.¹¹⁵

Çocukların ve özellikle kız çocuklarının prenses elbiseleri içinde prenses gibi yaşam sürme hayallerinin var olması, sokakta koşup oynamaktan uzak kalarak kapalı alanlarda kendi hayali dünyalarını yaratmak istemelerinden kaynaklanmaktadır.



Resim 3.14: 2019 yılına ait Lc Waikiki hazır giyim markasının Kız Çocuk Koleksiyonu'ndan tütü elbise.¹¹⁶

¹¹⁵ https://www.cimcimebebe.com/kiz-cocuk-giyim-urun/little_pony_kiz_cocuk_abiye_elbise-89857/14998

¹¹⁶ <https://www.lcwaikiki.com/tr-TR/TR/urun/LC-WAIKIKI/kiz-cocuk/Elbise/3532535/618991>

Çocuklar kullanımı zor bu elbiselerin içerisinde kendilerini, hayal dünyalarındaki oyunların içine yerleştirmektedirler. Arkadaşlık kurma ve deneyimleme ihtiyacı hissetmeksizin tek başına kalarak, yeni oyun dünyalarının içinde kendi oyunlarını yaratmaktadırlar. Kabarık, pullarla süslenmiş bu elbiselerin içerisinde çocuklar, hareketsiz kalmayı ve kapalı alanlarda kalmayı kabul ederek zamanlarını geçirmektedirler.

Teknoloji çağının çocukları, süslü ve hayali karaktere dönüştüren bu giysilerin içinde sokak oyunlarından ve arkadaşlık ilişkilerinden uzak kalarak, teknolojinin sunduğu bilgisayar oyunlarının içinde kaybolmaktadırlar. Sokaktan ve arkadaşlarından uzak kalan bu çocuklar, kendi masal dünyalarını hayal ederek kendilerini o masalların yalnız baş kahramanları yapmaktadırlar.

3. SONUÇ

Çocuklar, doğdukları günden itibaren kendilerini karşılarındaki kişilere anlatmak için birçok yol denerler. Özellikle oyuncakları ile kurdukları iletişim güçlendikten sonra kendilerini çok daha iyi ifade etmiş olurlar. Bir çocuğun gelişimini en iyi şekilde tamamlayabilmesi için, oyuncakla veya bir oyun nesnesi ile oynaması gerekmektedir. Oyuncak ile oynamak çocukların hayal güçlerini kullanma konusunda onlara yardımcı olduğu gibi sosyal hayatlarındaki iletişimi de olumlu yönde etkilemiştir. Kuşkusuz giysiler ve oyuncaklar çocukların kendilerini iyi hissetmelerini sağlayan faktörlerdir.

Cumhuriyet'in ilanı öncesi ülke genelinde yokluğun olduğu zamanlarda çocuklar için yeni bir giysi veya bir oyuncakın anlamı çok büyüktür. Kısıtlı imkanların olduğu bu yıllarda tek bir oyuncak ya da giysi bile çok şey ifade etmiştir. Çocukların sahip olduğu bu zor elde edilen oyuncaklar uzun ömürlü olmuş, onlara özenle bakılmıştır. Giysiler de oyuncaklar gibi özenle korunmuş, yalnızca özel günlerde giyilmek üzere dolaptaki yerlerini almışlardır. Sanayinin henüz gelişmediği yıllarda alternatifin az olması, oyuncakların maddi ve manevi değerini arttırmıştır. Bu zamanlarda imkansızlık sebebiyle çocuklar yaratıcılıklarını kullanarak, kendilerine oyun nesnelere yaratmış ve oyun kültürlerini kendi kendilerine genişletmişlerdir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra ülke genelinde atılan çağdaşlaşma adımları sonrası çocuk giysilerinde önemli ölçüde değişiklikler olmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında benimsenen batı etkisi, giysi modellerine de yansımıştır. 1930'lu yıllarda özellikle Avrupa'dan giysi kalıpları ve modeller getirtilmiştir. Aynı yıllarda Türkiye'de Avrupa oyuncakları da popüler olmuştur. Ülke genelindeki batı etkisinin yansımaları çocukların üzerindeki giysilerde ve ellerindeki oyuncaklarda görülmüştür. Avrupa oyuncaklarının teknik özellikleri ve oyuncak bebeklerin üzerindeki giysiler Avrupa ülkelerinin moda anlayışı hakkında fikir edinilmesine yardımcı olmuştur. Avrupa'dan getirtilen bu oyuncak bebeklerin üzerindeki elbiseler, Türk kadınlarının ve kız çocuklarının üzerindeki giysilere de etki etmiştir.

1960'lı yıllarda Türkiye kendi oyuncak bebeğini üretmeye başladıktan sonra üretilen oyuncak bebekler, o yılların moda olan giysilerinin izlerini yansıtmıştır. Özellikle kız çocukların görüntüsü, oynadıkları oyuncak bebeklere benzemeye başlamıştır.

Yerli oyuncak üretiminin azalmaya başladığı 1980'li yıllarda seri üretim, birçok yerli konfeksiyon markasının da kapanmasına neden olmuştur. Yerli oyuncak üretimi seri üretime geçmiş, tekstil endüstrisi de hazır giyime geçiş yapmıştır. Seri üretim, oyuncakların kalıcılığının azalmasına ve çocuklar tarafından kısa süreli kullanılmasına neden olmuştur. Buna benzer şekilde hazır giyim, giysi tasarımları için 'kullan-at' mantığını ortaya çıkarmıştır.

Giysilerin ve oyuncakların kolay elde edilebilir olması çocukların ilgisini azaltmıştır. Geçmişin az bulunan, üretimi zor olan oyuncakları ve giysileri artık her mağazada bulunabilen, birbiriyle benzer tasarımlara dönüşmüştür. Teknolojik özelliklere sahip bilgisayar ve tablet gibi oyuncakların çocukların hayatına dahil olmasından itibaren, çocuklar oyuncaklar ile olan benzerliklerini kaybetmeye başlamışlardır. Belirli kurallar çerçevesinde oynanan bu oyuncaklar, çocukların hayal güçlerini kullanarak kendi kendilerine ve arkadaşları ile oynadıkları oyun zamanlarının yerini almaya başlamıştır. Teknolojinin sunduğu imkanlar sebebiyle daha fazla bilgiye daha kolay biçimde ulaşan çocukların; düşünmesine, çaba göstermesine ve üretmesine gerek kalmadan oynanan bilgisayar oyunları çoğalmıştır.

Çocuklar üretimi kolay, çabuk yıpranan giysileri ile birlikte hızlı tüketilen oyun ve oyuncaklarla oynamayı sürdürmeye devam etmektedirler.

Çocuk oyun ve oyuncaklarının, çocuk giysileri ile olan ilişkisini şu şekilde maddelere ayırabiliriz;

- Çocuk oyun ve oyuncakları, çocukların giysilerine doğrudan etki etmemiş olsa bile giysilerin değişmesi ve gelişmesi için bir araç görevi üstlenmiştir.
- Çocukların oyun oynamak için rahat giysilere ihtiyaç duyması tekstil endüstrisini, kullanımı kolay giysilerin üretilmesine doğru yönlendirmiş ve tekstil üretiminin algısını değiştirmiştir.

- Çocuk oyuncakları ve oyun kültürü, çocuk algısının değişmesine ve çocukların giysi tasarımlarında yenilikçi adımlar atılmasına etki etmiştir.
- Gelişen ve değişen çocuk giysileri ve oyuncakları, üretimin sınırlı olduğu zamanlarda çocuklar için daha anlamlı iken günümüzün kolay ulaşılabilirliği ve hızlı tüketimi içinde öz değerini kaybetmeye başlamıştır.
- Çocuk oyun ve oyuncakları çocuk giysileri ile aynı paralellikte gelişerek ve birbirini etkileyerek geçmişten günümüze kadar süregelmişlerdir.

Sonuç olarak çocuk oyuncakları ve oyun kültürü, öncelikle çocukların farkındalığının artmasına ve çocukluk algısının gelişmesine, çocukların giysi tasarımlarında yenilikçi adımlar atılmasına etki etmiştir. Bununla birlikte gelişim gösteren çocuk giysileri ve oyuncakları, imkansızlıkların olduğu zamanlarda çocuklar için daha anlamlı iken günümüzün kolay ulaşılabilirlik döneminde öz değerleri kaybetmeye başlamışlardır.

5. KAYNAKLAR

Kitaplar:

BENAZUS, Hanri (2015), **Özel Anılarla Atatürk ve Çocuk Fotoğrafları Albümü**, Hürriyet.

BÜYÜK LAROUSSE Sözlük ve Ansiklopedisi (1986), Interpress Basın ve Yayıncılık A.Ş./ Milliyet Gazetecilik A.Ş., İstanbul.

CRANE, Diane (2003), **Moda ve Gündemleri - Giyimde Sınıf, Cinsiyet ve Kimlik**, Çev. Özge Çelik, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

CUMMING, V. – CUNNINGTON, C. W. et al (2010), **The Dictionary of Fashion History**, Berg, Newyork.

DEREBOY, Elif Jülide (2012), **Tablolarla Kostüm Tarihi**, Güzel Sanatlar Merkezi Stilistik Kursu ve Tic.Ltd.Şti., Ankara.

ONUR, Bekir (2009), **Türk Modernleşmesinde Çocuk**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

ONUR, Bekir (2010), **Oyuncaklı Dünya - Oyunağın Toplumsal Tarihi**, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

ONUR, Bekir (2016), **Oyunlar ve Oyuncaklar - Oyunun ve Oyunağın Kültürel Tarihi**, KalemKitap Yayıncılık, Ankara.

ÖNGEN, Ayşe Gamze (2016), **Cumhuriyet Dönemi Giysi ve Aksesuarları**, Nişantaşı Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

ÖZTURANLI, G. – AKYÜREK, F. (2014), **Saraydan Sokağa Oyun**, Kabalcı Yayınevi, İstanbul.

TEMEL BRITANNICA Temel Eğitim ve Kültür Ansiklopedisi (1988), Ana Yayıncılık A.Ş. ve Encyclopaedia Britannica, Inc., Chicago - İstanbul.

TEZCAN, Hülya (2006), **Osmanlı Sarayının Çocukları Şehzadeler ve Hanım Sultanların Yaşamları**, Giysileri, Aygaz, İstanbul.

TOFAŞ TÜRK OTOMOBİL FABRİKASI A.Ş. (2011), **Oyuncak Sergisi**, Tofaş Sanat Galerisi Yayınları – Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Sürelı Yayınlar (Dergilerdeki ve Gazetelerdeki Makaleler):

ARICAN, Işıl (2012), “Kızlar Pembe Giyer, Erkekler Mavi”, **Açık Bilim**, 1.Nisan.2012. <<http://www.acikbilim.com/2012/04/dosyalar/kizlar-pembe-giyer-erkekler-mavi.html>

ARIĞ, A.Sezer (2006), “Türklerde Kıyafetin Kısa Tarihi”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, XXII, 64-65-66, Mart-Temmuz-Kasım : 144

CAN, Ö.- ÖZKARTAL, M. (2013), “Endüstrileşmenin Cumhuriyet Dönemi Sonrası Tekstil-Moda Tasarımında Kimlik Arayışına Etkileri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi**, ART-E Mayıs- Haziran, Sayı: 11.

GÜLGEN, Hüseyin (25 Mart 2014), “Türkiyede Animasyonun Dünü ve Bugünü”, **Animasyon Gastesi**.

İMRE, H. Meryem (2016), “Tarihsel Gelişim İçerisinde İnsan, Moda, Ayakkabı İlişkisi”, **Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)**, 2, 1, Ocak : 189 – 204.

TAŞKAN, Demet (12 Kasım 2015), Türk Sinemasında Çocuk Yıldızlı Filmler: 1960-1975, **Ayrıntı Dergi**. <<http://ayrintidergi.com.tr/turk-sinemasinda-cocuk-yildizli-filmler-1960-1975/>

UTKUGÜN, C. – ORTAK, Ş. (2018), “1939-1945 Yılları Arasında Halkın Sosyo-Ekonomik Düzeyini İyileştirmeye Yönelik Bir Çözüm: Köylü Tipi ve Halk Tipi Elbise Uygulamaları”, **Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt 5, Sayı 9, Ocak, 22-44.

YILDIZ, Halil (1989), Türkiye'nin Sanayileşmesinde Dokuma Sanayiinin Yeri ve Önemi, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, Cilt 47, Sayı 1-4, Ocak.

YILMAZ, Seda (13 Temmuz 2014), “Çocuklar Dijital Ebeveynlere Teslim”, **HaberTürk Gazetesi HT Pazar**.

Tezler ve Yayınlanmamış Çalışmalar

GÜNER, Yıldız (2002), **Türkiye’de Tarih Öncesinden Bu Yana Oyun – Sanat – Oyuncak İlişkisi**, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KURU, S. - PAKSOY, C., **Anadolu’da Ayakkabı ve Cumhuriyet Dönemi Ayakkabı Kültürü**.

TELGEREN, Ayça (2007), **Avrupa Resim Geleneğinde Çocuk ve Oyun Kavramı**, yayınlanmamış yüksek lisans eser metni, MSGSÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

YILMAZ, Sezin (2006), **Türkiye’de Tekstil Sanayinin 1980-2000 Yılları Arasındaki Durumu ve Mekansal Dağılımı**, yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.



6. ÖZGEÇMİŞ

1990 yılında İstanbul, Kadıköy’de doğdu.

2008 yılında Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Tasarımı Bölümün’nde başladığı Lisans eğitimini, branşını Giysi Ana Sanat Dalı seçerek 2012 yılında tamamladı. Lisans eğitimi süresince; 2011 yılında TURAD’ın düzenlediği ‘Gençler Tasarlıyor, Kadınlar Üretiyor, Samatya Kalkınıyor’ adlı Sosyal Sorumluluk Projesine katıldı. 2012 yılında Swarovski ve Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil Bölümü işbirliği ile düzenlenen öğrenci çalışmaları sergisinde yaptığı şapka tasarımı sergilendi. 2012 yılının İstanbul Tasarım Bienali’ne öğrenci çalışmasıyla katıldı.

Lisans eğitimini tamamladıktan sonra 2012 yılında “Bensiz” adlı uzun metrajlı Sinema filminde kostüm ve sanat asistanlığı yaptı. Ardından Cannes Film Festivali Short Film Corner Bölümü’nde gösterilen “Bayram Harçlığı” filminde sanat yönetmeni olarak görev aldı. “Hemşire”, “Cinayet-i Aşk” ve “Dersaadet Apartmanı” filmlerinde sanat yönetmenliğine devam etti.

2014 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi’nde özel öğrenci olarak Giysi Tasarımı ve Lif Sanatı derslerine katıldı. Eğitim süresi içinde; Saydam Tekstil ile MSGSÜ Tekstil ve Moda Tasarımı öğrencilerinin ortak yürüttüğü sergide lif sanatı çalışmaları sergilendi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Yapı Uygulama ve Araştırma Merkezince yürütülen “Köyünü Yaşa” projesinde lif sanatı çalışmalarıyla yer aldı.

2015 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tekstil ve Moda Tasarımı Ana Sanat Dalı yüksek lisans eğitimine başladı.

2016 yılından itibaren Unipromise by Lara’da freelance tasarımcı olarak görev almaktadır.